

Et innblikk i EUs varslede rammeverk for konkurransekraft og dekarbonisering – oktober 2025

Formål med dette notatet

EU har i starten av 2025 lansert sitt nye strategiske rammeverk gjennom Konkurransesevnekompasset (*Competitiveness compass*) og Ren Industripakke (*Clean Industrial Deal*). Dette danner grunnlaget for EU kommisjonens arbeid i perioden 2024-2029 og vil resultere i utarbeidelse av en rekke forordninger med betydelige konsekvenser for norsk industri. En oppdatert tidslinje for konkurransesevnekompasset ses [HER](#).

Det er avgjørende at det nye rammeverket ses i lys av industrisammensetningene og utslippsprofilene til Norge, Norden og utvalgte europeiske land. Et hovedpoeng her er at norsk industri produserer andre type varer enn europeiske land, og at våre utslipp dermed kommer fra andre kilder enn det som er tilfelle i Europa. Denne kunnskapen er særlig viktig ettersom Norge har forpliktet seg til utslippsreduksjoner i tett samarbeid med EU, og fordi store deler av norsk industri omfattes av EUs kvotesystem og øvrige klima- og industriregler gjennom EØS-avtalen. For at fremtidige EU-regelverk skal ivareta norske forhold og industrielle særtrekk, må norske myndigheter og aktører ha et solid faktagrunnlag og delta aktivt i utformingen av rammeverket.

Formålet med dette notatet er å beskrive utviklingen av det helhetlige rammeverket EU nå utformer for å sikre egen industris konkurransekraft og evne til å gjennomføre nødvendig dekarbonisering. Et tredje notat vil utarbeides senere, der vi ser nærmere på hvilke konsekvenser dette rammeverket kan få for norsk industri, og kombinerer dette med råd og anbefalinger om hvordan myndigheter og næringsliv bør navigere i det nye landskapet.

Sammendrag for beslutningstakere

EU har i 2025 lansert et omfattende og helhetlig rammeverk for industriell konkurransekraft og dekarbonisering, forankret i Konkurransesevnekompasset og Ren Industripakke. Dette markerer et taktskifte i europeisk nærings- og industripolitikk, der grønn omstilling og økonomisk robusthet kobles tettere sammen enn tidligere. Rammeverket er fortsatt «work in progress», men retningen er tydelig: EU satser på aktiv dialog med industriaktørene, strategisk styring og betydelige reformer for å møte globale utfordringer innen klima, teknologi og geopolitikk.

Formålet med EUs nye politikk er å sikre at europeisk industri forblir konkurransedyktig i en tid preget av høye energikostnader, økt global rivalisering og behov for raske utslippskutt. Ambisjonen er å gjøre det enklere å gå fra forskning og idé til industriell realisering, og samtidig styrke Europas posisjon innen strategiske teknologier og verdikjeder. Dette skal oppnås gjennom målrettet støtte til grønn teknologi, elektrifisering, hydrogen, karbonfangst og sirkulær økonomi, samt forenkling av regelverk og digitalisering av tillatelser og rapportering.

EU legger opp til en mer aktiv bruk av finansielle og regulatoriske virkemidler, blant annet gjennom etableringen av European Competitiveness Fund, nye statsstøtteregler (CISAF), og sektorvise handlingsplaner for stål, metaller og kjemikalier. Samtidig styrkes beskyttelsestiltak mot dumping og subsidiert konkurranse fra tredjeland, og det innføres krav til europeisk innhold og bærekraft i offentlige innkjøp. Karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM) fases gradvis inn for å sikre like konkurransevilkår og motvirke karbonlekkasje.

For Norge innebærer dette rammeverket både muligheter og utfordringer. Norsk industri er tett integrert i europeiske verdikjeder, men har en særegen utslippsprofil og industrisammensetning. Det er avgjørende at norske myndigheter og aktører deltar aktivt i utformingen av regelverket, utnytter handlingsrommet i EØS-avtalen og bygger opp kapasitet, koordinering samt kompetanse i EU-dialogen. Dette bør være på tilsvarende nivå som om vi var et EU-medlem. Siloer og forsinkelser i oppfølgingen av EØS-forpliktelser kan svekke norsk konkurransekraft og gjøre Norge mindre attraktivt for globale investeringer.

Samtidig deler Norge og EU felles mål om utslippsreduksjon og bærekraftig vekst. For å lykkes må norsk industri sikres like konkurransevilkår og full markedsadgang til EU, og myndighetene må ha en tydelig strategi for deltakelse og påvirkning. Innsatsen må økes betydelig, og det kreves politisk vilje og ressurser for å sikre at Norge forblir en attraktiv og strategisk partner for Europa i det grønne skiftet.

Dette notatet sammenfatter innholdet i de sentrale initiativene under Ren industripakke. Det bør leses som en status per oktober 2025. I praksis er dette et øyeblikksbilde av et rammeverk i kontinuerlig utvikling, hvor flere viktige beslutninger og implementeringer vil finne sted mot slutten av året og inn i 2026. Norge har et partnerskap med EU, og fremover blir dialogen avgjørende for om vi kan være reelle parter i det europeiske rammeverket. Det er viktig å følge prosessen med det nye EU-rammeverket tett, ettersom både innhold og virkemidler vil videreutvikles i takt med politiske prioriteringer, og hvor EU vil ta utgangspunkt i egen industris behov og konkurransesevne.

Innhold

Formål med dette notatet.....	2
Sammendrag for beslutningstakere	2
Innledning.....	4
Klimameldingen og Norges klimamål for 2035.....	5
Utslipp fra industriell aktivitet i Norge og EU-land	6
Europeisk industri i omstilling: Fra European Green Deal til EUs Konkurransekompass	8
Global handelsfragmentering og økende konfliktnivå: 2019–2025.....	10
Strategisk retning i EU – konkurransekraft, dekarbonisering og autonomi	11
EUs Konkurransesevnekompass – en ny strategisk retning for Europas økonomiske fremtid	12
Ren Industripakke / Clean Industrial Deal.....	14
Clean Industrial Deal State Aid Framework	15
Handlingsplan for rimeligere energi / Affordable Energy Action Plan	16
Forordning om raskere industriell avkarbonisering / Industrial Decarbonisation Accelerator Act ..	18
Karbongrensejusteringsmekanismen / Carbon Border Adjustment Mechanism	19
Sektorspesifikke tiltaksplaner	20
Handlingsplan for stål og metaller / European Steel and Metals Action Plan	20
Handlingsplan for kjemikalieindustrien / European Chemicals Industry Action Plan.....	21
Kvotehandelsystemet (EU ETS) etter 2030 – evaluering og mulige endringer.....	22
Oppdatering av ETS-statsstøttereigningslinjene (indirekte kraftkostnader – CO ₂ kompensasjon) ..	23
EU kommisjonens forslag til langtidsbudsjett MFF (2028-2035).....	24
European Competitiveness Fund.....	24
Mot et nytt geopolitisk landskap – Anbefalinger og analysebehov for norsk industri og EØS ..	26
Det geopolitiske industriskifte.....	26
Nye utfordringer for Norge og EØS i møte med EUs endrede rammeverk og geopolitikk	26
EØS-avtalens begrensninger i møte med EUs nye handelspolitiske instrumenter	27
Sektorovergripende EU-lovgivning og utfordringer for EØS	27
Geopolitisk dreining, økonomisk sikkerhet og økt saks kobling i EU-Norge-relasjonen.....	27
Institusjonelle og politiske utfordringer i EØS/EU-forholdet.....	27

Innledning

Formålet med dette notatet er å gi økt innsikt i EUs fornyede rammeverk for industriell konkurransekraft og dekarbonisering. Rammeverket bør forstås i lys av industrisammensetningen og utslippsprofilen i Norge, Norden og utvalgte europeiske land. Selv om EU utvikler dette rammeverket for å styrke sin egen industri, er det ikke gitt at det er direkte tilpasset norske forhold. Denne kunnskapen er særlig viktig fordi Norge har forpliktet seg til utslippsreduksjoner i tett samarbeid med EU, og fordi store deler av norsk industri omfattes av EUs kvotesystem og øvrige klima- og industriregler gjennom EØS-avtalen. For at fremtidige EU-regelverk skal ivareta norske særtrekk og industrielle behov, er det avgjørende at norske myndigheter og aktører har et solid faktagrunnlag – og deltar aktivt, i den grad det er mulig for et ikke-medlemsland, i utformingen av rammeverket.

EU er en avgjørende partner for Norge – både som mottaker av energi og som importør av kritiske råvarer. Norsk prosessindustri leverer store volumer av strategiske materialer som aluminium, silisium, nikkel og manganlegeringer til europeisk industri, og har markedsandeler på 30–40 prosent i flere sektorer. Norge er Europas største produsent av enkelte av disse materialene, som er helt sentrale for europeiske nøkkelnæringer som bilindustri, infrastruktur og elektronikk.

Prosess21 har i sitt [mandat](#) at råd og anbefalinger som gis ikke skal føre til karbonlekkasje. I hovedsak adresseres følgende strategiske utfordring: Industrien må sikre leveranser av dagens materialer til våre nærmeste allierte til konkurransedyktige priser, gjennomføre investeringer i dekarbonisering og øke spesialiseringen gjennom nye produkter, økt teknologiinnhold og å finne nye lønnsomme markeder. Den skjerpede geopolitiske situasjonen og det akutte behovet for reelle utslippskutt gjør det nødvendig å analysere hvordan industrien kan dekarboniseres på en måte som opprettholder produksjonen samtidig som den blir mer bærekraftig. For å møte disse utfordringene har Prosess21 valgt å strukturere arbeidet i tre faser, som i sum belyser ulike strategier og virkemidler for å sikre både utslippsreduksjon og industriell verdiskaping. Disse fasene beskrives nærmere i det følgende:

1. Å redegjøre for hvorfor det hittil ikke har blitt gjort større investeringer i utslippsreduksjon, særlig når utslippene omfattes av kvotehandelssystemet. Dette er oppsummert i notatet [Hvorfor investeringer som gir store utslippskutt i prosessindustrien ikke realiseres](#). Dette må også ses i lys av et kunnskapsgrunnlag om [industrielle klimagassutslipp i Norge, Nordiske og utvalgte Europeiske land](#).
2. Norge har nylig vedtatt et ambisiøst klimamål om å redusere utslippene med 70–75 prosent innen 2035, hovedsakelig gjennom nasjonale tiltak og samarbeid med EU. Samtidig er det fortsatt usikkerhet rundt EUs egne klimamål for 2040 – både når det gjelder ambisjonsnivå og fordeling av utslippskutt mellom medlemslandene. I denne situasjonen er det særlig viktig å forstå hvordan EUs nye rammeverk for konkurransekraft og dekarbonisering kan påvirke norske aktører med kvotepliktige utslipp. **Dette notatet belyser relevant rammeverksutvikling i EU frem til oktober 2025.**
3. Når vi har fått en forståelse av hvorfor dagens rammeverk ikke utløser større utslippskutt fra industrien (punkt 1), og samtidig har fått bedre innsikt i hvordan EU legger til rette for et nytt rammeverk (punkt 2), vil vi utarbeide råd og anbefalinger for utviklingen av norsk industri, med mål om å redusere utslipp i tråd med nasjonale klimamål, uten at det fører til karbonlekkasje. I dette arbeidet må vi vurdere i hvilken grad EUs nye rammeverk støtter opp under eller utfordrer norske forhold, og gjøre dette med utgangspunkt i Norges særegne industrisammensetning.

Dette notatet er forsøkt skrevet på en enkel måte for at det skal være lett tilgjengelig for en bred målgruppe.

Klimameldingen og Norges klimamål for 2035

I [Klimameldingen, Meld. St. 25 \(2024 –2025\)](#), presenterer regjeringen sine ambisjoner for videre klimaarbeid. Blant annet er klimapartnerskapet med prosessindustrien et sentralt verktøy for samarbeid om grønn omstilling. Det vises til at Enova får et utvidet mandat, som gjør det mulig å støtte prosjekter med stort potensial for innovasjon og energiomstilling innen den kvotepliktige sektoren. Langskip-prosjektet videreføres som en plattform for storskala håndtering og lagring av CO₂ for Europa. Utformingen av nasjonale virkemidler skal ta hensyn til faktorer som kostnadseffektivitet, tilgang på og pris for kraft, teknologiutvikling, statsfinansielle konsekvenser og kostnadsnivået for norsk næringsliv.

Klimameldingen omtaler også tiltak for å redusere risikoen for karbonlekkasje, blant annet gjennom deltakelse i EUs karbongrensejusteringsmekanisme (CBAM). Regjeringen uttrykker ambisjoner om å påvirke den videre utformingen av CBAM, slik at norsk næringsliv sikres gode og likeverdige rammevilkår, og at mekanismen fungerer etter sin hensikt. I tillegg vil regjeringen videreutvikle CO₂-kompensasjonsordningen for å styrke beskyttelsen mot karbonlekkasje. Norsk deltakelse i EUs kvotesystem er et sentralt virkemiddel, som skal sikre konkurransedyktige rammevilkår for norske bedrifter på linje med deres europeiske konkurrenter.

Regjeringen understreker at utslippsreduksjonene frem mot 2035 skal gjennomføres både nasjonalt og i samarbeid med EU, uten å skille virkemiddelbruken mellom kvotepliktige og ikke-kvotepliktige utslipp. *«Regjeringen har derfor i denne stortingsmeldingen valgt å ikke innrette strukturen etter skillet mellom kvotepliktige utslipp og utslippene under innsatsfordelingen slik som i planen for 2030-forpliktelse som lagt fram i Klimastatus og -plan»*. I planen for 2030 [St.meld. 41 \(2016–2017\): Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid](#) fremskrives utslipp i industrien for 2030 fordelt på kvotepliktige og ikke kvotepliktige utslipp.

Usikkerheten rundt hvordan utslippskuttene frem mot 2035 skal fordeles mellom kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor, er betydelig og påvirkes av både politiske og tekniske forhold. Denne usikkerheten er knyttet til ambisjonsnivået i EUs kvotesystem (EU ETS) og til hvordan oppgjørsmekanismen mellom landene faktisk vil bli utformet. Det er ennå ikke avklart hvordan kvotene skal fordeles, og dette vil bli gjenstand for videre dialog mellom Norge og EU. Uavhengig av hvordan norske utslipp utvikler seg, vil kvotesystemet gi Norge en viss fleksibilitet i klimaregnskapet – men hvor stor denne fleksibiliteten blir, avhenger av politiske beslutninger i EU og Norges fremtidige utslippsnivå.

I Klimameldingen er det eksemplifisert at norske kvotepliktige utslipp kan være rundt 15 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2035, sammenlignet med utslipp i 2024 på 21,7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, fordelt på industri (9,9), luftfart (1,3) og petroleum (10,5). Det eksemplifiseres i meldingen at kvotene i EU reduseres med cirka 80 prosent innen 2035, noe som kan innebære at Norge får overført kvoter tilsvarende rundt 10 millioner tonn CO₂-ekvivalenter fra EU. Per september 2025 har EU signalisert en ambisjon om å redusere klimagassutslippene med mellom 66,25 og 72,5 prosent innen 2035. Målet er imidlertid ikke juridisk bindende og preges av betydelig politisk uenighet, noe som skaper usikkerhet både for Norges klimaregnskap og særlig når det gjelder hvor stor andel kvoter som kan overføres til det norske utslippsregnskapet.

[Klimameldingen ble behandlet i Stortinget 11. juni 2025](#). Under stortingsbehandlingen ble det [vedtatt](#) flere tillegg, blant annet følgende: *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av neste stortingsperiode med en felles klima- og energimelding. Stortingsmeldingen skal legges frem i første halvdel av fireårsperioden, redegjøre for statusen på Norges klimamål og fremheve nødvendige prioriteringer i klima- og energipolitikken»*. Hovedbudskapene i klimameldingen står dermed fast. Det var en [anbefalingen fra Klimautvalget 2050](#) om å se klimagassreduksjon og energitilgang i sammenheng.

[Arbeiderpartiet, Venstre og Høyre](#) ble enige om et nytt klimamål for Norge. Målet skal meldes inn til FN som en del av Norges forpliktelser under Parisavtalen. *Stortinget har vedtatt endringer i klimaloven om klimamål for 2035. Målet skal være at klimagassutslippene i 2035 reduseres med minst 70-75 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990*. I tillegg vedtok Stortinget å be regjeringen: *-planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag til hvordan dette kan sikres. -vurdere konsekvensene dersom EU vedtar et annet klimamål enn Norge og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling om hvordan det følges opp*.

For at Norge skal nå klimamålene gjennom nasjonale utslippskutt og i samarbeid med EU, er det **helt avgjørende** at relevante EU-lovpakker for kvotesystemet **innlemmes i EØS-avtalen**. Dette er nødvendig for å sikre **like**

konkurransvilkår mellom norsk og europeisk industri. EU-kommisjonen er nå i gang med en omfattende **fornyelse av rammeverket**, noe som gjør det særlig viktig å forstå **forskjellene og likhetene i utslippsprofilene** mellom Norge og EU – og hvordan disse påvirker mulighetene for utslippskutt i ulike sektorer og land innenfor kvotesystemet.

Utslipp fra industriell aktivitet i Norge og EU-land

Prosess21 har på overordnet nivå vist at utslippsprofilene i EU og Norge skiller seg betydelig fra hverandre. Dette understreker behovet for mer detaljerte vurderinger av hvordan utslipp fordeler seg mellom ulike land – både når det gjelder energikilder som benyttes, og hvilke industrielle prosesser som bidrar mest til utslippene. En [detaljeret gjennomgang av utslippssammensetningene fra industriell aktivitet](#) i nordiske og utvalgte europeiske land presenteres i det følgende. Analysen er basert på **utslipp fra landbasert virksomhet**.

Europeisk industri står overfor store utfordringer i arbeidet med å redusere klimagassutslipp, og forskjellene mellom landenes utslippsprofiler er betydelige. En sammenligning mellom Norge, de nordiske landene og utvalgte europeiske industrinasjoner viser at Norges industrielle utslippsstruktur skiller seg markant fra resten av Europa. Dette skyldes både historiske valg og naturgitte fortrinn, særlig tilgangen på rimelig og fornybar vannkraft.

Tabell 1 - Oversikt over andelen av utslipp fra de mest utslippsintensive sektorer i ulike Europeiske land. Oversikten viser totale utslipp (energibruk og prosessutslipp) for landbasert industriell aktivitet (UN Climate Change, 2020)

Tyskland	Frankrike	Italia	Spania	Polen	Nederland	Sverige	Finland	Danmark	Norge	Island
Energikilder (62 %)	Energikilder (50 %)	Energikilder (49 %)	Energikilder (58 %)	Energikilder (50 %)	Energikilder (61 %)	Energikilder (43 %)	Energikilder (49 %)	Energikilder (57 %)	Energikilder (22 %)	Aluminium (60 %)
Petroleums-raffinering (10 %)	Jern & Stål (10 %)	Petroleums-raffinering (19 %)	Petroleums-raffinering (12 %)	Sement (13 %)	Petroleums-raffinering (20 %)	Jern & Stål (14 %)	Jern & Stål (13 %)	Sement (18 %)	Ferrolegering (21 %)	Ferrolegering (21 %)
Jern & Stål (7 %)	Sement (7 %)	Sement (7 %)	Sement (11 %)	Petroleums-raffinering (8 %)	Mineral-gjødsel (5 %)	Petroleums-raffinering (13 %)	Petroleums-raffinering (12 %)	Petroleums-raffinering (14 %)	Aluminium (17 %)	
Sement (7 %)	Petroleums-raffinering (6 %)			Mineral-gjødsel (7 %)		Sement (9 %)			Petroleums-raffinering (7 %)	
									Petrokjemi (7 %)	
									Mineral-gjødsel (6 %)	

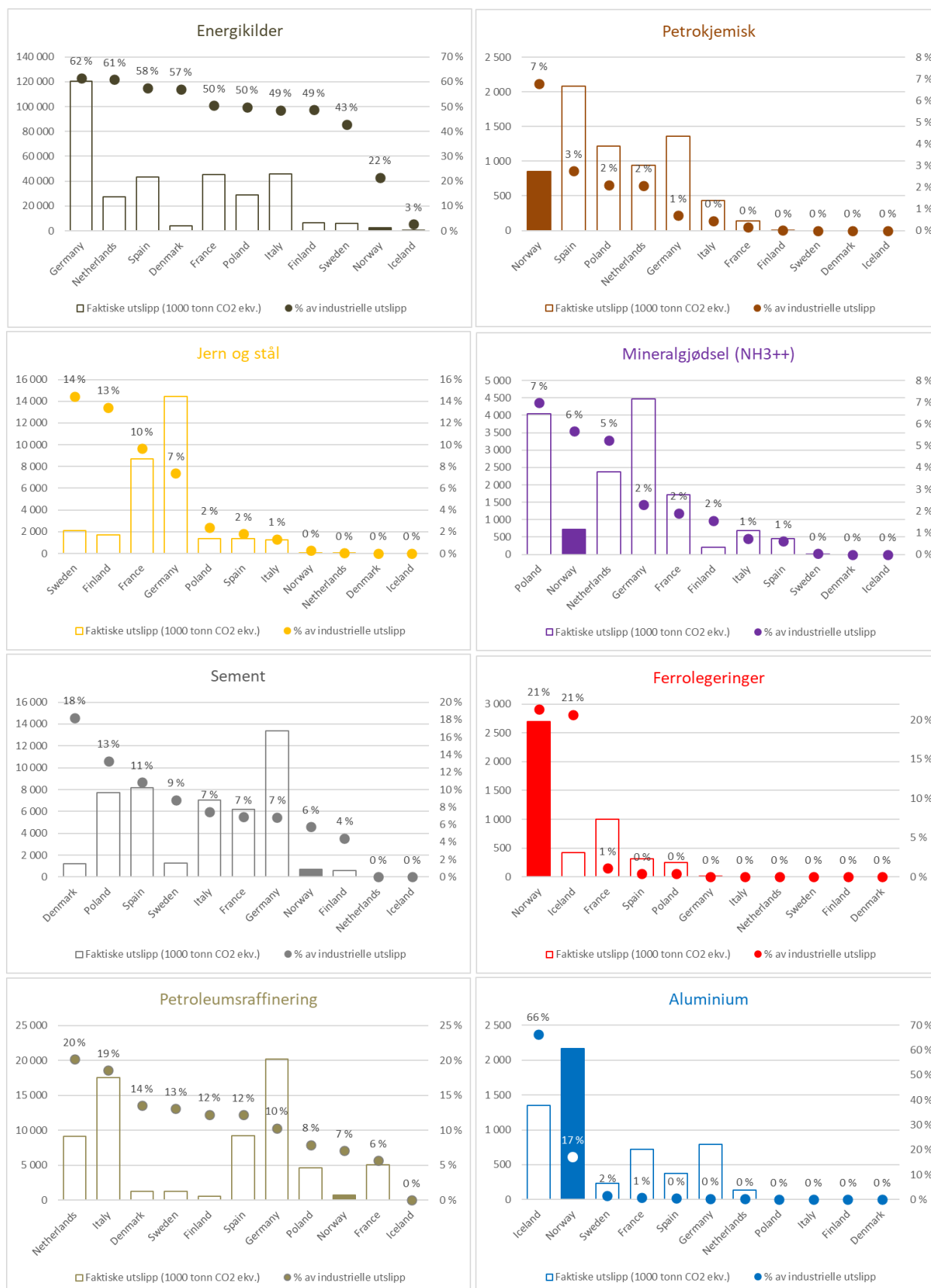
Mens mange EU-land har høye utslipp fra bruk av energikilder i sektorer som stål, sement og kjemikalier, er Norges utslipp i stor grad knyttet til prosessindustri – spesielt produksjon av aluminium, ferrolegeringer, petrokjemiske produkter og mineralgjødsel. I 2020, som er referanseåret for analysen, utgjorde prosessutslippene hele 71 % av Norges industrielle utslipp, mot bare 28–33 % i land som Tyskland, Italia og Spania. Island har en enda høyere andel prosessutslipp, med 97 %, og deler dermed Norges særegne utslippsprofil.

Denne forskjellen har strategiske implikasjoner. Norge og Island leverer materialer som EU har definert som kritiske – blant annet aluminium, silisium og manganlegeringer – og har derfor en viktig rolle i europeiske verdikjeder. Samtidig står begge land utenfor EU, og må derfor sikre at deres interesser ivaretas i utformingen av fremtidige EU-regelverk for industriell dekarbonisering og konkurransekraft.

Industrisammensetningen i Sverige og Finland ligner i større grad den i øvrige EU-land, med betydelige utslipp fra energikilder, jern- og stålproduksjon, sement og trebearbeiding. Danmark har en mer begrenset industriell profil, med utslipp hovedsakelig fra sementproduksjon. Island, på sin side, har en industri dominert av metallurgisk produksjon, og har svært lave utslipp fra energibruk.

Utslippskildene varierer også betydelig mellom sektorer. I jern- og stålindustrien stammer utslippene både fra energibruk og kjemiske prosesser, mens sementproduksjon har høye prosessutslipp fra spalting av kalkstein. Aluminium- og ferrolegeringsproduksjon, som dominerer i Norge og Island, har utslipp hovedsakelig fra elektrolyse og reduksjonsprosesser – altså prosessutslipp som er uavhengige av energikilden.

Energibruken i europeisk industri er fortsatt i stor grad fossilbasert, noe som gir stort potensial for elektrifisering – særlig i land som Tyskland, Italia, Nederland, Danmark, Frankrike og Polen, der energirelaterte utslipp utgjør over halvparten av de industrielle utslippene.

Figur 1 - Oversikt over faktiske utslipp (i 1000 tonn CO2 ekvivalenter) og den prosentvis andelen disse utslipp utgjør i de enkelte lands industriutslipp. (UN Climate Change, 2020)

Elektrifisering av europeisk industri vil kreve omfattende utbygging av fornybar energi, særlig sol og vind. Dette gir norsk regulerbar vannkraft økt strategisk verdi som balansekraft i et system med mye variabel produksjon. Samtidig vil elektrifisering av petroleumssektoren og dekarbonisering av prosessindustrien i Norge øke det nasjonale kraftbehovet.

Hvordan Norge velger å prioritere bruken av kraftressursene blir derfor et sentralt spørsmål. Dersom vannkraften i større grad skal bidra som balansekraft i det europeiske systemet, vil dette kreve ytterligere kobling til det kontinentale kraftmarkedet, med økt utvekslingskapasitet og mulig prissmitte. Dette kan påvirke konkurransevilkårene for norsk prosessindustri. Det er derfor viktig å ha en åpen og strategisk diskusjon om hvordan kraftressursene kan fordeles, og hvilke konsekvenser ulike valg vil ha for industri, forsyningssikkerhet og verdiskaping.

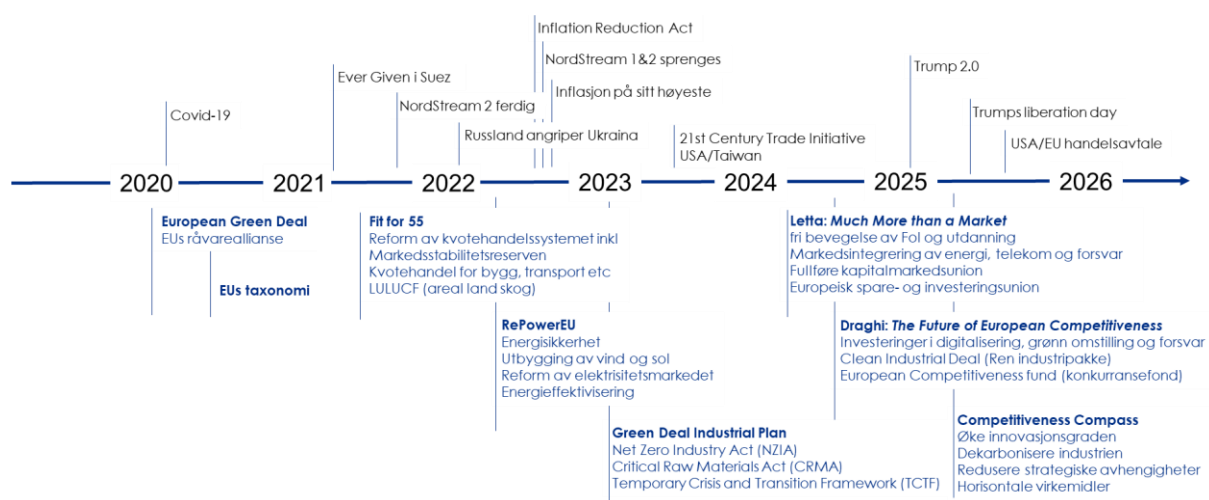
I lys av dette er det avgjørende at Norge har et solid faktagrunnlag for å bidra aktivt i utformingen av EU-regelverk – inkludert Ren Industripakke, statsstøtteregele, CBAM, kvotehandelssystemet og regelverk for industriell avkarbonisering. Regelverkene må utformes med fleksibilitet for ulike nasjonale utslippsprofiler, slik at de støtter både elektrifisering og teknologisk utvikling.

Norges rolle som energileverandør og produsent av kritiske råvarer gir oss en strategisk posisjon i europeisk industri. For å sikre både konkurransekraft og en bærekraftig omstilling, er det avgjørende at norske myndigheter, interesseorganisasjoner og industriaktører er godt forberedt og faglig fundert i sine innspill til EU. En differensiert tilnærming til regelverksutforming vil trolig være nødvendig for å ivareta norske særtrekk, særlig med tanke på industrisammensetningen som skiller seg fra mange andre europeiske land.

Fremtidens grønne verdikjeder vil være avhengige av materialer som produseres i kraftintensiv prosessindustri. Utfordringen ligger ikke i å fase ut disse industriene, men i å gjøre dem utslippsfrie gjennom teknologisk innovasjon, karbonfangst og sirkulær økonomi. Dette krever målrettet innsats, langsiktige investeringer og et regelverk som gir rom for nasjonale forskjeller.

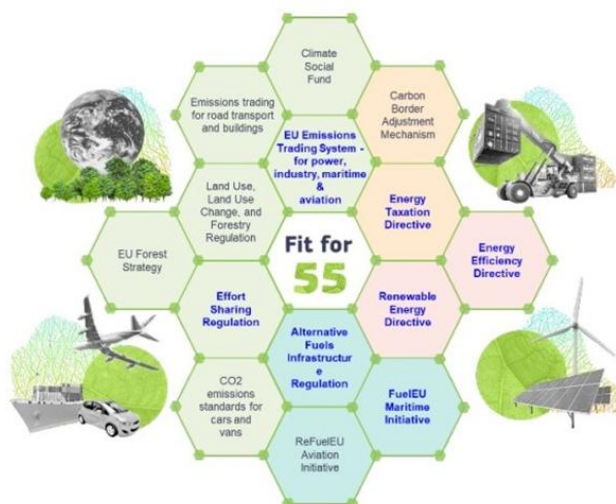
Europeisk industri i omstilling: Fra European Green Deal til EUs Konkurransekompass

I desember 2019 lanserte EU-kommisjonen under ledelse av Ursula von der Leyen [European Green Deal](#). Målet om å gjøre Europa klimanøytralt innen 2050 ble ikke bare formulert som et miljøpolitisk prosjekt, men som en ny økonomisk og industriell strategi. Den grønne giv ble utviklet som et rammeverk for å mobilisere investeringer, reformere energisystemer og skape nye markeder for grønn teknologi. Samtidig ble det lagt grunnlag for en ny industriell strategi, der Europas posisjon i den globale konkurransen om fremtidens teknologi og verdikjeder ble løftet frem som et strategisk mål.

Figur 2 - Utvalgte industrielle og klimarettede reforminitiativ lansert av EU kommisjonen fra 2019 til i dag

I 2021 ble ambisjonene konkretisert gjennom [Fit for 55](#)-pakken, som skulle sikre at EU reduserer sine klimagassutslipp med minst 55 prosent innen 2030. Pakken inneholdt en rekke lovforslag som berørte alle sektorer, og særlig industrien. Et sentralt element var reformen av EUs kvotehandelssystem ([EU ETS](#)) som ble videreført med skjerpede utslippskrav og raskere reduksjon av utslippskvoter gjennom markedsstabiliseringsreserven ([MSR](#)). Samtidig ble det foreslått etablert et separat [ETS2](#) for bygg, veitransport og drivstoff, som skal fases inn gradvis fra 2027. Denne todelingen markerer en viktig utvikling der ETS forblir sentral i EUs klimapolitikk, men utvides til nye sektorer for å sikre bredere utslippsreduksjon. Likevel beskrives det gjennom *Fit for 55* at kvotehandelssystemet aldri var tenkt å stå alene (figur 3), men er supplert med bla. Karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM), Fornybardirektivet og Energieffektiviseringsdirektivet.

Figur 3 - Synliggjøring av sentrale tiltakspakker i *Fit for 55* som kompletterer kvotehandelssystemet (EU Kommisjonen 2021).

Etter Russlands invasjon av Ukraina i 2022 ble Europas energisikkerhet satt under press, og EU lanserte [REPowerEU](#) som en respons på den akutte krisen. Målet var å gjøre Europa uavhengig av russisk fossil energi innen 2027, samtidig som man akselererte den grønne omstillingen. REPowerEU innebar en massiv utbygging av sol- og vindkraft, økt satsing på hydrogen og energieffektivisering, samt ambisjon om reform av elektrisitetsmarkedet for å redusere prisvolatilitet. Planen styrket behovet for europeisk produksjonskapasitet innen teknologi for fornybar energiproduksjon (som solceller og batterier), og introduserte felles gassinnkjøp og nasjonale diversifiseringsplaner for å redusere avhengigheten av russisk olje og gass. REPowerEU bidro dermed til å koble energisikkerhet tettere sammen med industriell utvikling og geopolitisk robusthet.

Samtidig som Europa håndterte energikrisen, ble den globale konkurransen om grønn teknologi betydelig skjerpet. Da USA vedtok [Inflation Reduction Act](#) (IRA) i 2022, med omfattende subsidier til grønn industri og sterke "Buy American"-krav, oppfattet EU dette som en trussel mot europeisk industri og investeringer. Selv om IRA har mistet noe av sin kraft som helhetlig klimapolitikk, har den fortsatt stor betydning for utviklingen av enkeltteknologier og for tilgangen til råmaterialer. EU svarte med tiltakspakker som samlet markerer overgangen til en ny fase i europeisk industripolitikk, der strategisk autonomi og teknologisk selvstendighet står sentralt. Dette inkluderer blant annet støtte til nøkkelteknologier, reform av statsstøtteregler og styrket koordinering mellom medlemslandene.

Blant de viktigste tiltakene var [Green Deal Industrial Plan](#), som ble lansert i 2023. Planen bygger på fire pilarer: i.) forenklet og mer forutsigbart regelverk, ii.) raskere tilgang til finansiering, iii.) kompetanseutvikling og iv.) åpen handel for robuste verdikjeder. Som en del av denne planen ble [Net-Zero Industry Act \(NZIA\)](#) lansert, med mål om at EU innen 2030 skal kunne dekke 40 prosent av egne behov for nullutslippsteknologier. Samtidig kom [Critical Raw Materials Act \(CRMA\)](#)¹, som skal sikre tilgang til strategiske råvarer som bl.a. litium, kobolt og sjeldne jordarter. Disse initiativene ble støttet av [Temporary Crisis and Transition Framework \(TCTF\)](#), som gir medlemslandene større handlingsrom til å støtte grønn industri, samtidig som konkurransevilkårene i det indre markedet ivaretas.

I april 2024 la Enrico Letta frem sin rapport om fremtidens indre marked, med tittelen «[Much More Than a Market](#)». Rapporten foreslår å utvide det indre markedet med en femte frihet – fri bevegelse av forskning, innovasjon og utdanning – og å integrere energi, telekom og forsvar i det indre marked. Letta peker på behovet for å fullføre kapitalmarkedsunionen og etablere en europeisk spare- og investeringsunion. Rapporten fremhever det indre markedet som en strategisk plattform for Europas globale rolle, og som nøkkelen til å realisere grønn og digital omstilling.

¹ Som igjen baseres på [Critical raw materials - European Commission](#)

Senere samme år, i september 2024, la Mario Draghi frem sin rapport om europeisk konkurransekraft – «[The Future of European Competitiveness](#)». Rapporten gir en diagnose av Europas økonomiske utfordringer, med fallende produktivitetsvekst og demografiske endringer som sentrale bekymringer. Draghi foreslår etablering av en *Clean Industrial Deal* og *European Competition Fund*, og understreker behovet for massive investeringer i digitalisering, grønn omstilling og forsvar. Rapporten advarer mot en langsom svekkelse av Europas posisjon og oppfordrer til rask og koordinert handling.

I januar 2025 lanserte EU kommisjonen EU [Competitiveness Compass](#), et strategisk rammeverk for perioden 2024–2029. Konkurransenevnekompasset bygger på anbefalingene i rapportene fra både Letta og Draghi, og er strukturert rundt tre pilarer: i.) lukke innovasjonsgapet, ii.) dekarbonisere økonomien og iii.) redusere strategiske avhengigheter. Dekarbonisering (Pillar 2) er særlig viktig for å koble sammen klimaambisjoner med industriell konkurransekraft. Kompasset introduserer også horisontale virkemidler som skal forenkle regelverk, styrke kompetanse og forbedre finansiering, og fungerer som et veikart for Europas industrielle utvikling i en tid preget av global usikkerhet.

Global handelsfragmentering og økende konfliktnivå: 2019–2025

Samlet sett viser utviklingen fra 2019 til 2024 hvordan EU har gått fra å formulere ambisiøse klimamål til å utvikle en helhetlig og aktiv næringspolitikk der klima, industriell konkurransekraft og strategisk sikkerhet er tett sammenvevd. Denne politikken er ikke basert på å plukke vinnere, men på å identifisere og støtte nøkkelteknologier som er avgjørende for Europas grønne og digitale omstilling. EU har særlig fokusert på teknologier som batterier, solenergi, hydrogen, elektrolysører og karbonfangst, og tilgang til kritiske råmaterialer for å kunne underbygge disse og andre kritiske nøkkelteknologier. Behovet for økt selvforsyning og strategisk autonomi blitt en sentral drivkraft, både som respons på geopolitiske utfordringer og som et ledd i å sikre Europas industrielle robusthet. Denne utviklingen reflekterer en ny forståelse av grønn omstilling – ikke som en isolert miljøpolitikk, men som en integrert strategi for vekst, innovasjon og global innflytelse.

Samtidig som EU har utviklet en helhetlig strategi for grønn omstilling og industriell konkurransekraft, har det globale handelslandskapet blitt stadig mer fragmentert og konfliktfylt. Fra 2019 og særlig fra 2022 har handelsrelasjoner i økende grad blitt preget av geopolitiske spenninger, strategisk rivalisering og proteksjonistiske tiltak. Dette har skapt et mer uforutsigbart rammeverk for internasjonal handel, med direkte konsekvenser for europeisk industri og forsyningssikkerhet.

Handelskonfliktene mellom USA og Kina har vært en sentral drivkraft i denne utviklingen. Allerede før pandemien var det innført gjensidige tollavgifter og eksportrestriksjoner, og under pandemien ble sårbarheten i globale forsyningskjeder ytterligere synliggjort. I etterkant har derfor EU vektlagt strategisk autonomi og forsyningssikkerhet som sentrale mål i sin handelspolitikk.

De siste årene har Kina innført eksportrestriksjoner på strategiske teknologier og materialer som antimon, grafitt, gallium og germanium, og samtidig styrket sin støtte til sektorer som batterier, solenergi og elbiler. USA har på sin side utvidet eksportkontrollen på avanserte halvledere og produksjonsutstyr, og inngått nye handelsavtaler med allierte for å sikre forsyningskjeder gjennom såkalt friend-shoring. [WTO](#) og [UNCTAD](#) har i denne perioden advart mot økende bruk av ikke-tariffære tiltak – som tekniske krav og produktstandarder – og en svekkelse av det multilaterale handelssystemet. I april 2025 lanserte Trump-administrasjonen "Liberation Day", et omfattende tollinitiativ som innførte nye satser mot de fleste land, med mål om å styrke amerikansk industri og redusere avhengighet av utenlandske leverandører.

USA investerer nå også tungt i offentlig–privat samarbeid for å sikre tilgang til kritiske råvarer. Et sentralt eksempel er avtalen mellom MP Materials og det amerikanske forsvarsdepartementet (Department of Defense), som skal styrke USAs uavhengighet innen produksjon av sjeldne jordarter. Avtalen inkluderer langsiktige kjøpskontrakter og økonomiske garantier, blant annet en minimumspris for neodym og praseodym, som skal beskytte amerikansk produksjon mot kinesisk underprising. Ifølge [MP Materials og DoD](#) skal partnerskapet bidra til å bygge opp en helhetlig verdikjede for sjeldne jordarter i USA, og redusere strategisk avhengighet av Kina.

Ved inngangen til 2025 har handelskonfliktnivået nådd et nytt høydepunkt. Ifølge [UNCTADs Global Trade Update](#) fra juli 2025 har global handel i varer og tjenester fortsatt å vokse, men i et mer usikkert og fragmentert landskap. Veksten i første halvår av 2025 skyldes i stor grad prisøkninger, ikke volumvekst. I tillegg observeres en antatt kortvarig økning i handelsstrømmer som følge av at aktører forsøker å fremskynde leveranser før varslede

tollsatsen trer i kraft. Dette gir et midlertidig løft i handelsstatistikken, men reflekterer ikke underliggende styrke i det globale handelssystemet.

Ved inngangen til andre halvår 2025 har USA [inngått en rekke bilaterale handelsavtaler](#) med sentrale partnere, inkludert EU, Japan og Storbritannia, som del av en bredere strategi for å etablere et nytt globalt handelsregime. Disse avtalene har bidratt til å redusere den umiddelbare risikoen for eskalerende tollkonflikter, men har samtidig sementert et nytt nivå av proteksjonisme og strategisk selektivitet i amerikansk handelspolitikk.

Samtidig gjenstår Kina som den mest komplekse og uavklarte parten i USAs handelsstrategi. Etter flere runder med forhandlinger, har partene per september 2025 ikke kommet til en full handelsavtale, men har i stedet [forlenget en 90-dagers tariffpause](#) som opprinnelig ble etablert i mai. Selv om begge parter har signalisert vilje til å fortsette samtalen, er det klart at enighet om en bred avtale vil kreve kompromisser på områder som berører nasjonal sikkerhet og geostrategiske allianser. I oktober 2025 har Kina ytterligere [skjerpet sin eksportkontroll](#) på sjeldne jordarter og tilhørende teknologi, med tiltak som retter seg mot forsvars- og halvlederindustrier i USA og allierte land. Restriksjonene omfatter både råvarer og produksjonsutstyr, og er begrunnet med nasjonal sikkerhet. USA har svart med utvidede tolltiltak og koordinering med partnere som EU og Australia. Utviklingen har forsterket usikkerheten rundt forsyningssikkerhet og illustrerer hvor dypt de geostrategiske motsetningene stikker.

I sum har USA i 2025 lyktes med å etablere nye handelsrammer med flere allierte, men den globale handelsarkitekturen forblir ustabil. Forhandlingene med Kina illustrerer hvor vanskelig det er å skille handel fra sikkerhet og teknologi, og understreker at fremtidens handelsavtaler i økende grad vil være preget av strategisk seleksjon og politisk betingede vilkår.

Midt i dette geopolitiske skiftet har EU-kommisjonen lagt frem forslag til et [nytt klimamål for 2040](#), som skal stake ut kursen for utslippsreduksjoner etter 2030. Målet kom senere enn planlagt, og inneholder forslag om fleksibilitetsmekanismer – blant annet bruk av internasjonale kvoter og negative utslipp – som kan erstatte faktiske utslippskutt innen EU. Dette har skapt debatt internt i EU, og per september 2025 har medlemslandene ennå ikke klart å enes om en felles posisjon. Manglende enighet har også ført til at EU ikke har overholdt fristen for innmelding av klimamål til FN. Når målet først vedtas, vil det få stor betydning for hvordan utslippskuttene fordeles mellom EU og tredjeland, og for hvor stort rom det blir for negative utslipp i kvotesystemet. Dette vil være særlig relevant for norsk industri og bruk av teknologier som karbonfangst og lagring - CCS.

Selv om EU-kommisjonen og Draghi har vært tydelige på at dekarbonisering og konkurransekraft skal gå hånd i hånd, viser utviklingen at dette er krevende å realisere i praksis. Det er fortsatt betydelig politisk spenning mellom medlemslandene om hvordan denne balansen skal håndteres. I [State of the European Union](#)-talen i september 2025 valgte Kommisjonens president å omtale det kommende lovforslaget som *Industrial Accelerator Act*, og utelot begrepet "decarbonisation" – et signal som har vakt betydelig oppmerksomhet. Det blir derfor viktig å følge med på hvor stor plass klima og utslippskutt faktisk får i den videre utformingen av europeisk industripolitikk, og om de tiltakene som kommer står i samsvar med den kommuniserte intensjonen om å forene grønn omstilling med økonomisk vekst og strategisk autonomi.

Både EU og USA vurderer nå skjerpede importrestriksjoner på strategiske metaller og legeringer. Den 7. oktober 2025 la EU-kommisjonen frem [forslag om nye importrestriksjoner for stål](#), med strengere kvoter og 50 % toll på import utover kvotene. Norge er unntatt fra tollplikten for stålprodukter, men er en liten aktør innen stålproduksjon i europeisk sammenheng. For ferrolegeringer, hvor Norge er en betydelig leverandør til det europeiske markedet, pågår en [bred undersøkelse av importen av ferrolegeringer](#) fra alle eksportland, inkludert Norge. Det er ventet avklaring om eventuelle ekstra tollsatser eller kvoter i løpet av høsten 2025. I USA har myndighetene igangsatt en [antidumping- og antisubsidie-etterforskning på silisium](#), som også omfatter norsk eksport. Foreløpige avgjørelser om mulige tilleggstollsatsen ventes høsten 2025, og endelig beslutning kan komme mot slutten av året eller tidlig i 2026. For Norge innebærer dette økt usikkerhet rundt markedsadgang for ferrolegeringer og silisium i de viktigste eksportmarkedene.

Strategisk retning i EU – konkurransekraft, dekarbonisering og autonomi

EU-kommisjonen skal legge til rette for å styrke konkurransekraft samtidig som unionen gjennomfører en omfattende grønn og digital omstilling. I lys av økende geopolitiske spenninger, teknologisk kappløp og klimakrav,

har EU-kommisjonen lansert en strategisk retning med ønske om å sikre Europas økonomiske og industrielle robusthet. Denne retningen kommer til uttrykk gjennom EU sitt konkurranseevnekompass ([Competitiveness Compass](#)), som definerer tre sentrale transformasjonsområder – innovasjon, dekarbonisering og strategisk autonomi – og gjennom forslaget til [langtidsbudsjett for perioden 2028–2034](#), der betydelige midler foreslås mobilisert for å realisere disse ambisjonene. Samlet utgjør dette en ny arkitektur for europeisk industripolitikk, der strategisk styring og finansielle virkemidler skal bidra til å forme fremtidens verdiskaping i Europa.

EUs Konkurranseevnekompass – en ny strategisk retning for Europas økonomiske fremtid

EU-kommisjonen har lansert konkurransekompasset som et strategisk rammeverk for å styrke Europa. Kompasset er utformet som en styringsplattform for hele kommisjonens mandatperiode, og bygger på analyser fra Draghi- og Letta-rapportene. EU kommisjonen har på sin hjemmeside en [oppdatert tidslinje](#) for implementering av kompasset.

EU har over tid tapt terreng til andre økonomiske stormakter, særlig når det gjelder produktivitetsvekst og teknologisk innovasjon. Draghi-rapporten peker på at Europa har blitt for avhengig av eksterne vekst drivere som billig energi, global etterspørsel og geopolitisk stabilitet – faktorer som nå er i endring. Samtidig har EU-industrien blitt hemmet av høye energikostnader, regulatorisk kompleksitet og strategiske avhengigheter.

Konkurranseevnekompasset er kommisjonens svar på disse utfordringene. Det skal fungere som et veikart for å mobilisere investeringer, reformer og politikk på tvers av medlemsland og sektorer, med mål om å gjenreise Europas økonomiske dynamikk og sikre bærekraftig velstand. Det settes fokus på tre områder hvor det er behov for transformasjon:

Lukke innovasjonsgapet - Europa har en sterk forskningsbase, men sliter med å kommersialisere innovasjon og skalere opp nye teknologibedrifter. Kompasset legger opp til en ny innovasjonsmodell, der produktivitetsvekst skal drives av både disruptiv innovasjon og effektivisering i etablerte industrier. Det legges vekt på å fjerne barrierer for oppstartsbedrifter, styrke tilgang til risikokapital og harmonisere regelverk i det indre markedet.

Dekarbonisering og konkurransekraft - Klimamålene skal ikke bare være en miljøpolitisk ambisjon, men også en driver for industriell fornyelse. Kompasset fremmer et felles veikart for grønn omstilling og industriell konkurransekraft, der tiltak som energieffektivisering, elektrifisering, sirkulær økonomi og støtte til grønn omstilling og produksjon skal gå hånd i hånd med investeringer og markedsutvikling.

Strategisk avhengighet og styrket økonomisk sikkerhet - EU skal redusere sin sårbarhet overfor eksterne sjokk og politisk press ved å diversifisere forsyningskjeder, styrke egen produksjonskapasitet og inngå strategiske partnerskap. Dette gjelder særlig kritiske råvarer, medisiner, energi og avansert teknologi. Kompasset legger også opp til en mer aktiv bruk av handelsverktøy og forsvar mot urettferdig konkurranse.

For å støtte opp under de tre strategiske transformasjonsområdene, presenterer konkurranseevnekompasset et sett av horisontale virkemidler som skal styrke gjennomføringskraften i hele EU. Dette inkluderer regulatorisk forenkling, særlig for små og mellomstore bedrifter. Videre skal det indre markedet styrkes gjennom fjerning av barrierer og bedre samordning mellom medlemsland. Et nytt rammeverk skal mobilisere privat kapital og styrke venturefinansiering, mens initiativet "*Union of Skills*" skal sikre tilgang på relevant kompetanse og øke arbeidsdeltakelsen. Et nytt "*Competitiveness Coordination Tool*" skal bidra til bedre samspill mellom nasjonale og europeiske investeringer og reformer, og legge grunnlaget for en mer helhetlig og koordinert industripolitikk. Samlet utgjør disse virkemidlene et nytt styringsrammeverk som skal koble sammen reformer, investeringer og strategiske prioriteringer – blant annet gjennom etableringen av et *European Competitiveness Fund* (beskrevet under EU-kommisjonens forslag til langtidsbudsjett).

Ved meddelelsen av konkurransekompasset ble det lansert til sammen 40 såkalte flaggskipinitiativ. Disse kan beskrives som en samling av prioriterte satsinger og konkrete tiltak som skal operasjonalisere EUs strategi. Disse skal fungere som politiske og praktiske verktøy for å realisere de tre transformasjonsområdene. Tabell 2 gir en oversikt over de ulike initiativ og tidsangivelse for lansering. Prosess21 har gjort en vurdering av relevans knyttet til de ulike initiativene, med utgangspunkt i omstillingsbehovene i norsk prosessindustri, og beskriver i det følgende de mest relevante tiltakene basert på tilgjengelig informasjon per september 2025.

En omtale av ett enkelt flaggskipinitiativ i konkurransekompasset vil raskt peke videre mot andre strategier, rettsakter eller planlagte tiltak, ettersom initiativene er tett koblet og gjensidig forankret i kompassets helhetlige

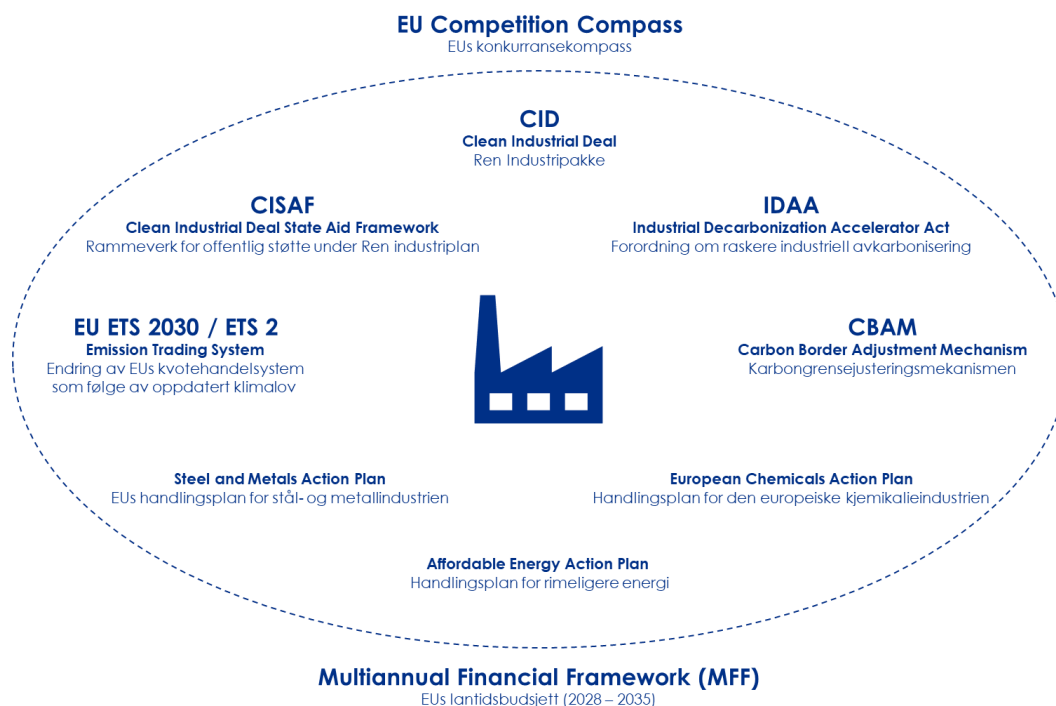
struktur. Dette gjør det lite hensiktsmessig å behandle hvert tiltak isolert. I stedet bør de forstås som deler av et samlet rammeverk, der EU-kommisjonen tydelig signaliserer en dreining mot en mer aktiv, koordinert og strategisk næringspolitikk – med økt gjennomføringskraft og sterkere kobling mellom politikk, investeringer og industriell utvikling.

En fornyelse av EUs rammeverk for industri inngår i kompasset og de sentrale tiltak for industrien kan ses i tabellen under. Dette består av handlingsplaner, nye forordninger og lovpakker. De satsinger som er antatt å ha størst betydning for norske industribedrifter er **Ren Industripakke** (Clean Industrial Deal - CID) med tilhørende **Rammeverk for offentlig støtte under Ren industriplan** (CISAF), tilpasning av **EUs klimalov**, **Forordning om raskere industriell avkarbonisering** (Industrial Decarbonisation Accelerator Act - IDAA) og endringer i **Karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM)**, samt rammeverket for **kvotehandelssystemet (EU ETS)** etter 2030. Videre vil EUs handlingsplaner, som er bygget på en dialog med industriaktørene, for **stål og metall**, **kjemikalier** og **rimelig energi** være viktig å følge.

Tabell 2 - Oversikt over EUs prioriterte satsinger og konkrete tiltak som meddelt i konkurransekompasset. Prosess21 har gjort en antagelse om relevans knyttet til norsk prosessindustri.

Q1 2025	Q2 2025	Q3 2025	Q4 2025	Q1 2026	2026
Omnibus simplification og definisjon av small mid-caps	Start-up and Scale-up Strategy	Joint purchasing platform for Critical Raw Minerals	Digital Networks Act	28th Legal Regime	European Research Area Act
Clean Industrial Deal	Life Sciences Strategy	Sustainable Transport Investment Plan	Industrial Decarbonisation Accelerator Act	European Innovation Act	European Biotech Act og Bioeconomy Strategy
Affordable Energy Action Plan	Space Act	European Port Strategy and Industrial Maritime Strategy	Chemicals Industry Package		Advanced Materials Act
Vision for Agriculture and Food	New State Aid Framework	High Speed Rail Plan	Trans-Mediterranean Energy and Clean Tech Cooperation initiative		Revision of directives on Public Procurement
White Paper on the Future of European Defence	Oceans Pact	Amendment of the Climate Law	Quality Jobs Roadmap		European Climate Adaptation Plan
Preparedness Union Strategy	Water Resilience Strategy		Carbon Border Adjustment Mechanism Review		Revision of the Standardisation Regulation
Internal Security Strategy	Single Market Strategy		EU Cloud and AI Development Act		Skills Portability Initiative
Critical Medicines Act	EU Quantum Strategy		Electrification Action Plan og European Grids Package		Circular Economy Act
Savings and Investments Union	Steel and Metals Action Plan				
Union of Skills					
AI Factories Initiative					
				Relevant for prosessindustri	Antatt relevant for prosessindustri

EU-kommisjonens forslag til klimamål for 2040 markerer et viktig veivalg for Europas klimapolitikk etter 2030. Målet om 90 % reduksjon i netto klimagassutslipp sammenlignet med 1990-nivå ble lagt frem i juli 2025 som en endring av [European Climate Law](#), og er nå til behandling i Europaparlamentet og Rådet. Selv om Kommisjonen har vært tydelig på at konkurransekraft og dekarbonisering skal gå hånd i hånd, har det vist seg krevende å få bred politisk oppslutning om målet. Forslaget kom senere enn planlagt, og inneholder fleksibilitetsmekanismer som åpner for bruk av internasjonale kvoter og negative utslipp – noe som har skapt debatt. Når målet vedtas, vil det legge føringer for hvor stor andel av utslippskuttene som skal skje innen EU, og hvor mye som kan skje i tredjeland eller gjennom teknologier som CCS. Dette vil ha direkte betydning for norsk industri. *Amendment of the Climate Law* er relevant for prosessindustri ettersom det vil forme ambisjonene til EU ETS etter 2030.

Figur 4 - De antatt viktigste tiltak i EUs rammeverk under konkurransekompasset som vil ha påvirkning på norsk industri

EU ETS 2, som skal tre i kraft i 2027, vil omfatte CO₂-utslipp fra fossil energibruk i bygg, veitransport og fossil bruk i mindre industrielle anlegg – inkludert de som faller under 20 MW-grensen i det opprinnelige kvotesystemet (EU ETS 1). Dette betyr at mange små og mellomstore bedrifter, som tidligere har vært unntatt, nå kan pådra seg en karbonkostnad ved kjøp av fossilt brensel. ETS 2 er derfor relevant både som insentiv for dekarbonisering og som en ny kostnadsfaktor som kan påvirke konkurranseevnen.

Ren Industripakke / Clean Industrial Deal

EU-kommisjonens [Clean Industrial Deal](#) representerer en ny fase i europeisk industripolitikk, der dekarbonisering og konkurransekraft kobles tettere sammen. Strategien ble lansert i februar 2025 som en videreutvikling av *European Green Deal* og *Green Deal Industrial Plan*, og utgjør et sentralt element i konkurranseevnekompasset. Målet er å styrke Europas industrielle base i møte med høye energikostnader, teknologisk rivalisering og geopolitiske utfordringer.

Clean Industrial Deal retter seg særlig mot to sektorer: energiintensiv industri og grønn teknologi. For førstnevnte handler det om å sikre tilgang til rimelig og ren energi, redusere kostnader og støtte elektrifisering. For grønn teknologi handler det om å bygge opp europeisk produksjonskapasitet og skape markeder for bærekraftige produkter. Strategien er strukturert rundt seks hovedområder:

Tilgang til energi: *Affordable Energy Action Plan* ble lagt frem på samme dato som *Clean Industrial Deal* og derfor formidles det meste i tiltaksplanen som er beskrevet under.

Markedsutvikling etter dekarboniserte produkter: EU-kommisjonen foreslår å utvikle strategiske hjemmemarkeder for dekarboniserte produkter gjennom målrettede tiltak som stimulerer etterspørselen. Offentlige og private anskaffelser skal i økende grad baseres på ikke-priskriterier som bærekraft, robusthet og **europeisk innhold**. I fjerde kvartal 2025 planlegges en *Industrial Decarbonisation Accelerator Act* (se omtale senere), som blant annet skal etablere en frivillig merkeordning for produkters karbonintensitet ², innføre krav til innkjøp i strategiske sektorer og legge grunnlaget for en revisjon av anskaffelsesregelverket. Kommisjonen har også varslet

² Karbonintensitet - Karbonintensitet betyr hvor mye klimagass (som CO₂) som slippes ut for å produsere én enhet av et produkt – for eksempel ett tonn stål eller én kilowattime strøm.

en [delegert rettsakt for lavkarbonhydrogen](#). En ambisjon settes om at 40 % av nøkkelkomponentene i grønn teknologi skal produseres i Europa. Tiltakene skal gi produsenter insentiver til å investere i grønn teknologi og styrke Europas industrielle autonomi.

Mobilisering av investeringer: EU-kommisjonen foreslår en bred pakke for å mobilisere investeringer til grønn industri og teknologi. Blant tiltakene er etablering av en *Industrial Decarbonisation Bank* med en planlagt kapital på 100 milliarder euro innen 2026, basert på midler fra ETS, [InvestEU](#) og [innovasjonsfondet](#). I 2025 foreslås blant annet en pilotauksjon for industrielle dekarboniseringsprosjekter, en ny [TechEU](#)-ordning for oppskalering av innovativ industri, og en utlysning (rettet mot *Clean Industrial Deal*) under [Horizon Europe](#). Kommisjonen vil også styrke InvestEU ved å øke risikobæreevnen og etablere et [IPCEI³ Design Support Hub](#). Et nytt statsstøtteregulativ (omtales nedenfor) og anbefalinger om skatteinsentiver skal gjøre det enklere for de enkelte medlemslandene å gi støtte til investeringer. Ambisjonen er at EU skal bli en ledende destinasjon for grønn industriell kapital. Tiltakene skal redusere investeringsrisiko og bidra til å styrke Europas konkurransekraft.

Statsstøtte og skatteinsentiver: Et nytt *Clean Industrial Deal State Aid Framework* (omtales nedenfor) skal forenkle og utvide mulighetene for statsstøtte til grønn industri. Det innføres standardiserte støtteordninger for teknologier som sol og vind, og støtte til fleksibilitetstiltak og produksjon av strategisk utstyr. Kommisjonen vil også anbefale skatteinsentiver, som kortere avskrivningsperioder og skattefradrag for investeringer i grønn teknologi, samt tiltak for å fase ut fossilsubsidier.

Sirkularitet og tilgang til råmaterialer: *Clean Industrial Deal* strategien legger stor vekt på sirkulærøkonomi som konkurransefaktor. Andelen sirkulære materialer skal økes fra 12 % til 24 % innen 2030. Kommisjonen vil etablere en *EU Critical Raw Materials Centre* for felles innkjøp og lagerstyring, og legge frem en *Circular Economy Act* som skal harmonisere regelverk for avfall, resirkulering og sekundære råmaterialer. Det utvikles også regionale sirkularitetshuber for å skalere opp resirkuleringskapasitet og sikre symbiose mellom aktører.

Internasjonalt samarbeid og handel: EU vil inngå *Clean Trade and Investment Partnerships (CTIPs)* med tredjeland for å sikre tilgang til råvarer, ren energi og teknologi. Kommisjonen vil også forenkle og utvide Karbongrensejusteringsmekanismen CBAM, og vurdere tiltak mot karbonlekkasje ved eksport utenfor EU⁴. I tillegg styrkes kontrollen med utenlandske investeringer og bruken av handelsforsvarsinstrumenter for å beskytte europeisk industri mot urettferdig konkurranse og overkapasitet.

Kompetanse og arbeidskraft: En ny *Union of Skills* skal styrke kompetanseutvikling i strategiske sektorer, med støtte fra Erasmus+. Det lanseres også en *Quality Jobs Roadmap* for å sikre gode arbeidsvilkår og rettferdig omstilling. Kommisjonen vil etablere et *Fair Transition Observatory* for å følge opp sosiale effekter av det grønne skiftet.

Clean Industrial Deal er en omfattende og sektorovergripende strategi som bekrefter EUs dreining mot en mer aktiv industripolitikk. Den bygger videre på tidligere initiativer, men introduserer også nye virkemidler og institusjoner.

For norsk industri er det avgjørende at tiltak under *Clean Industrial Deal* inkluderes i EØS-avtalen eller en særavtale, og at Norge anerkjennes som en integrert del av europeiske verdikjeder – særlig når det gjelder definisjonen av europeisk innhold, som sannsynligvis vil få direkte betydning for markedsadgang og støtteordninger.

Clean Industrial Deal State Aid Framework

EU-kommisjonen vedtok 25. juni 2025 et nytt og varig regelverk for statsstøtte, kalt [Clean Industrial Deal State Aid Framework \(CISAF\)](#), og etablerer et nytt og permanent rammeverk for statsstøtte til investeringer som fremmer industriell dekarbonisering, grønn teknologi og energinfrastruktur. Rammeverket erstatter den midlertidige krise- og overgangsordningen ([TCTF](#)) som kom under energikrisen og skal gjelde frem til 2030. Det er utformet for å støtte gjennomføringen av *Clean Industrial Deal*.

³ IPCEI – Important Projects of Common European Interests

⁴ Eksportstøtte: Innfasing av CBAM og utfasing av frikvoter gir økte CO₂-kostnader og dermed en økning i produksjonskostnadene for europeiske produsenter. CBAM skal sørge for en prisøkning som tilsvarer de økte kostnadene i det europeiske markedet, mens prisene i markeder utenfor EU vil ikke øke som følge av CBAM. Europeiske og norske produsenter som eksporterer til land utenfor EU vil dermed bli mindre konkurransedyktige i disse markedene på grunn av de økte kostnadene. For å opprettholde og styrke europeisk og norsk konkurransekraft i internasjonale markeder, vurderes det derfor innføres en ordning som kompenserer for de økte produksjonskostnadene ved eksport til land utenfor EU.

CISAF gir medlemslandene adgang til å støtte investeringer som bidrar til utslippsreduksjon, energieffektivisering og oppbygging av strategisk produksjonskapasitet. Rammeverket dekker støtte til utrulling av fornybar energi, inkludert hydrogen og energilagring, til industriell dekarbonisering, til produksjon av grønn teknologi, samt investeringsinsentiver som akselerert avskrivning. Rammeverket åpner også for økt støtte til prosjekter som har fått tildelt [Sovereignty Seal](#) fra EUs innovasjonsfond – et kvalitetsstempel for strategiske prosjekter med høy kvalitet som bidrar til EUs mål om kontroll over kritiske teknologier og styrket teknologisk suverenitet. Disse prosjektene kan få forenklet saksbehandling og høyere støtteintensitet gjennom Innovasjonsfondet.

Reglene beskriver at støtte kan gis som direkte tilskudd, skattefordeler, lån, garantier eller kapitalinnskudd. For at støtten skal være rimelig og ikke skape konkurransevridning, mener EU-kommisjonen at den må begrenses til det laveste beløpet som faktisk trengs for å gjennomføre prosjektet (såkalt utløsende støtte). Støtten bør helst tildeles gjennom åpne og konkurransebaserte prosesser. Hvis det ikke er mulig, kan beløpet beregnes ut fra forskjellen mellom prosjektets lønnsomhet med og uten støtte. For store prosjekter kreves en grundig vurdering av dette, og det må innføres ordninger som gjør at uventede overskudd kan tilbakeføres til staten (*claw-back* mekanisme).

Støtteberettigede prosjekter må bidra til redusert klimagassutslipp eller lavere energiforbruk, og være i drift innenfor fastsatte tidsfrister (vanligvis 48–60 måneder). For prosjekter basert på naturgass kreves det en plan for utfasing innen 2040, og det stilles strenge krav til utslippsreduksjon. Støtte kan ikke gis til investeringer som fører til produksjonsflytting innenfor EØS-området.

CISAF stiller også krav til sosial og miljømessig ansvarlighet. Medlemslandene oppfordres til å inkludere betingelser knyttet til rettferdig omstilling, arbeidsvilkår og skatteetikk. Prosjekter må overholde prinsippet om "*do no significant harm*", og det legges vekt på sirkulærøkonomi og bioøkonomi som virkemidler for konkurransekraft og ressursutnyttelse. Det åpnes for støtte til prosjekter som fremmer materialeffektivitet, bruk av sekundære råvarer og substitusjon av fossile innsatsfaktorer.

For produksjon av nullutslippsteknologier, som batterier, solceller og elektrolysører, fastsettes klare grenser for støtteintensitet og krav til lokal verdiskaping. EU opererer med ulike geografiske områder som gir forskjellige muligheter for offentlig støtte. I områder som ikke har særskilt status, kan bedrifter få dekket inntil 15 prosent av investeringskostnadene. I andre områder som er definert som støtteberettigede, kan denne andelen økes til 35 prosent. Små og mellomstore bedrifter kan få enda høyere støtte. I tillegg kan bedrifter som investerer i grønn teknologi få skattefordeler ved å trekke fra hele kostnaden med én gang, så lenge utstyret har en levetid på under 15 år.

CISAF gir også medlemslandene mulighet til å etablere investeringsfond eller spesialformålsselskaper som samler private og offentlige midler til grønne prosjekter. Offentlig støtte kan gis som garantier, lån eller egenkapital, og skal utformes slik at risiko og avkastning deles mellom staten og private investorer. Det stilles krav til profesjonell forvaltning, risikospredning og exit-strategier, og det åpnes for støtte til prosjekter innen energi, industri, sirkulærøkonomi og infrastruktur.

Rammeverket er tett koblet til [Net Zero Industry Act \(NZIA\)](#), [EU ETS](#) og øvrige strategiske initiativer, og skal bidra til å nå målet om 40 % produksjonskapasitet for strategiske teknologier innen EU.

Rådet for Den europeiske union vedtok 10. oktober 2025 konklusjoner som støtter EU-kommisjonens anbefalinger om [målrettede skatteinsentiver for grønn industri](#). Dette inkluderer blant annet akselerert avskrivning og skattefradrag for investeringer i nullutslippsteknologier, energieffektivisering og strategisk produksjonskapasitet. Formålet er å redusere kapitalkostnader og gjøre det mer attraktivt for bedrifter å investere i grønne prosjekter. Skatteinsentivene ses som et komplement til statsstøtteregelverket og skal bidra til å styrke EUs industrielle konkurransekraft og investeringsklima..

Handlingsplan for rimeligere energi / Affordable Energy Action Plan

EU-kommisjonens [handlingsplan for rimelig energi](#) adresserer en kritisk utfordring: Europas industri, og særlig energiintensive sektorer, står overfor betydelig høyere energikostnader enn konkurrenter i USA, Kina og Japan. I 2024 var strømprisene for europeisk industri mer enn dobbelt så høye som i Kina og USA, og nesten 50 % høyere enn i Japan. Dette truer investeringer, produksjon og arbeidsplasser, og fører til svekket konkurransekraft og avindustrialisering.

Bak de høye energiprisene ligger flere strukturelle forhold. Energikostnadene i EU påvirkes av tre hovedkomponenter: kostnader knyttet til energiforsyning, nett- og systemkostnader, samt skatter og avgifter.

Engrosprisene på energi – som utgjør en stor del av forsyningskostnadene – styres av faktorer som energimiksen, grad av konkurranse, værforhold, geopolitisk risiko og graden av markedstilgang og interkonnektivitet.

Et sentralt problem er EUs vedvarende avhengighet av importert fossil energi. Selv om gassforbruket har gått ned, dekkes fortsatt 90 % av naturgassbehovet gjennom import. Dette gjør EU sårbar for globale prisfluktasjoner og politisk press, noe som ble tydelig under energikrisen i 2022 da Russland brukte gasseksport som maktmiddel. Samme år nådde EUs fossilenergiregning 604 milliarder euro – nesten fire ganger nivået i 2020.

Planen inneholder en rekke tiltak, særlig rettet mot industriens behov:

Strategisk energipartnerskap for industriens energitilgang (*tripartite contract for affordable energy*): Kommisjonen foreslår en strukturert samarbeidsmodell mellom myndigheter, energiprodusenter og industrien. Målet er å skape forutsigbarhet i energipriser og leveranser, og dermed redusere investeringsrisiko. Dette skal støtte industriens elektrifiseringsbehov og sikre langsiktige avtaler om energikjøp. Samarbeidet forutsetter imidlertid at både myndigheter og industri bidrar til utbygging av kraftproduksjon, nett og lagringsløsninger. Det er ikke en støtteordning for industrien, men et rammeverk for felles ansvar og investering.

Støtte til langsiktige strømkontrakter (PPA): Energiintensiv industri skal få bedre tilgang til langsiktige kontrakter med fornybarprodusenter. EU-kommisjonen og den Europeiske Investeringsbanken (EIB) lanserer et pilotprogram på 500 millioner euro for å støtte slike avtaler, inkludert PPA-er ⁵ og differansekontrakter (CfD).

Skatte- og avgiftslettelser: Medlemslandene oppfordres til å bruke fleksibiliteten i energiskattedirektivet til å redusere skatter og avgifter for energiintensiv industri, særlig ved bruk av fornybar energi. Dette skal stimulere til elektrifisering og redusere kostnader.

Nettutbygging og digitalisering: Industrien skal få bedre tilgang til rimelig energi gjennom investeringer i moderne og fleksible strømmnett. Kommisjonen lanserer et *European Grid Package* i 2026, og EIB vil støtte produksjon av nettkomponenter med garantier på minst 1,5 milliarder euro.

Fleksibilitet og energistyring: Industrien skal kunne bidra til systemfleksibilitet ved å tilpasse energibruken til perioder med lavere etterspørsel. Kommisjonen vil fjerne regulatoriske barrierer og innføre insentiver for lagring og etterspørselsstyring.

Effektivisering og teknologi: Gjennom støtteordninger og garantier skal industrien få tilgang til energieffektive løsninger, som energigjenvinning og elektrifisering av prosesser. Dette skal redusere energibruken og kostnadene betydelig.

I tillegg er det betydelige utfordringer knyttet til integrasjonen av energimarkedet. Selv om EU har et av verdens mest sammenkoblede strømmnett, mangler det fortsatt tilstrekkelig grensekryssende kapasitet, fleksibilitet og digitalisering for å håndtere den økende andelen variabel kraftproduksjon fra sol og vind. Lange og komplekse tillatelsesprosesser for nye prosjekter forsinker utbygging av fornybar energi og nettinfrastruktur, noe som bidrar til ineffektiv ressursutnyttelse og økte kostnader.

Til slutt utgjør nettleie, skatter og avgifter en stor og voksende del av energiregningen. Med økende behov for investeringer i nett og systemer, kan denne kostnadskomponenten bli enda mer belastende for industrien fremover.

Selv om EU-kommisjonens *Affordable Energy Action Plan* fokuserer på tekniske og regulatoriske barrierer for utbygging av fornybar energi og nettinfrastruktur, omtales ikke de underliggende systemutfordringene knyttet til sammensetningen av kraftproduksjonen. Etter massiv utbygging av sol- og vindkraft, og nedstengingen av kjernekraftverk i Tyskland, har EU fått en høyere andel ustabil kraftproduksjon. Dette gjør systemet mer sårbart for værphenomener som *Dunkelflaute* – perioder med lite sol og vind over store geografiske områder. Slike forhold skaper behov for mer balansekraft og bedre lagringsløsninger, som ikke fullt ut kan løses gjennom nettutbygging alene.

Et annet viktig forhold er at kostnaden for CO₂-kvoter nå utgjør en vesentlig del av strømprisen. Fossile kraftverk må kjøpe kvoter for sine utslipp, og siden disse ofte setter marginalprisen i kraftmarkedet, påvirker kvotekostnaden strømprisen i store deler av Europa. Dette ligger innenfor EUs handlingsrom, og tiltak som CO₂-kompensasjonsordningen viser at det finnes virkemidler for å dempe effekten – særlig for energiintensiv industri.

---

⁵ Purchase Price Agreement

I sin [felles uttalelse til EU-kommisjonen](#) fremhever Finland, Norge og Sverige at mer effektiv bruk av eksisterende infrastruktur er avgjørende for å redusere systemkostnadene i energisystemet. De understreker at tilstrekkelig tilgang på regulerbar, fossilfri grunnlast er nødvendig for et velfungerende kraftsystem, og at interne flaskehalser må håndteres gjennom etablering av effektive prisområder. Landene ber Kommisjonen respektere medlemsstatenes rett til å fastsette egne skattenivåer på elektrisitet. Samtidig advarer de mot ytterligere EU-regulering av grensekryssende forbindelser, og understreker at nye initiativer innen fornybar energi, energilagring og nettutvikling må bygge på grundige konsekvensutredninger.

Forordning om raskere industriell avkarbonisering / Industrial Decarbonisation Accelerator Act

EU-kommisjonen forbereder en ny lovgivning – [Industrial Decarbonisation Accelerator Act](#) (IDAA) – som skal styrke Europas evne til å gjennomføre grønn omstilling i energiintensive industrisektorer. Lovforslaget er en del av *Clean Industrial Deal* og har som mål å øke bærekraftig og robust industriproduksjon i EU ved å støtte investeringer i utslippsreduksjon.

Lovforslaget skal bidra til å løse tre hovedutfordringer: høye energikostnader, langsomme tillatelsesprosesser og manglende etterspørsel etter lavutslippsprodukter.

Fremskynde tillatelsesprosesser for industriell dekarbonisering: Mange prosjekter som skal redusere utslipp møter lange og komplekse prosesser for å få nødvendige tillatelser, særlig knyttet til tilgang på strøm, hydrogen og karbonfangst. IDAA skal forenkle og digitalisere disse prosessene, og bygge videre på erfaringer fra blant annet *Net Zero Industry Act*, TEN-E (*Trans-European Networks for Energy*) regelverket og fornybardirektivet. Det skal også vurderes tiltak for bedre koordinering mellom myndigheter og bruk av felles datasett.

Identifisere og støtte prioriterte prosjekter og industriklynger: Investeringer i grønn teknologi er ofte kostbare og risikofylte. IDAA skal bidra til å identifisere prosjekter og industriklynger med særlig strategisk betydning, og legge til rette for målrettet støtte og bedre tilgang til finansiering. Det vurderes å innføre en kategori for "prioriterte prosjekter" med særskilte fordeler, og å utvikle verktøy for planlegging og koordinering av industriklynger på nasjonalt nivå (*planning and coordination of industrial clusters*).

Skape og beskytte europeiske markeder for lavutslippsprodukter: For å gjøre det lønnsomt å produsere grønnere industrivarer, må etterspørselen økes. IDAA vil fremme bruk av miljø- og bærekraftskriterier i offentlige innkjøp, utvikle frivillige europeiske standarder eller sertifiseringer for lav karbonintensitet (for eksempel for stål eller andre metaller), og **vurdere krav til europeisk innhold i strategiske produkter**. Det skal også vurderes beskyttelsestiltak for å beskytte europeiske produsenter mot konkurranse fra subsidierte aktører utenfor EU, og for å sikre at utenlandske investeringer gir reell verdiskaping i Europa.

Lovforslaget skal også bidra til rettferdig omstilling, med tiltak for kompetanseutvikling, arbeidsvilkår og sosial inkludering. Det skal vurderes hvordan IDAA kan støtte små og mellomstore bedrifter, og hvordan tiltakene kan bidra til regional utvikling.

IDAA er ment å utfylle eksisterende EU-regelverk, inkludert *Net Zero Industry Act*, EU ETS, CBAM og EUs handels- og energipolitikk. Det skal gjennomføres en konsekvensutredning med bred konsultasjon av medlemsland, næringsliv, fagforeninger og sivilsamfunn.

IDAA retter seg mot sektorer som kjemikalier, stål, papir, raffinerier, sement, metaller, glass og keramikk, og vurderer også tilknyttede verdikjeder. Disse sektorene står for 19 % av EUs klimagassutslipp, men er samtidig avgjørende for strategisk autonomi, verdiskaping og sysselsetting. **I en norsk kontekst er denne sektorsammensetningen lite representativ.** Som omtalt tidligere er det særlig aluminium, ferrolegeringer og petrokjemisk industri som dominerer de utslippsintensive sektorene i Norge. Disse skiller seg fra EU ved at utslippene i stor grad stammer fra selve produksjonsprosessene – ikke fra energibruk.

Dette gir [Norge en særegen utslippsprofil](#), og understreker behovet for at fremtidige EU-regelverk **må ta hensyn til nasjonale forskjeller i industristruktur** for å sikre rettferdige og effektive virkemidler.

I Regjeringen sitt [formelle innspill](#) til EU-kommisjonen 23. juli 2025 uttrykker den norske regjeringen legger særlig vekt på behovet for tilgang til kraft, utvikling av markeder for lavkarbonprodukter og prioritering av strategiske dekarboniseringsprosjekter. Regjeringen understreker at norsk industri er tett integrert i europeiske verdikjeder. Dersom IDAA innfører krav om europeisk innhold i offentlige og private anskaffelser, bør dette defineres som produkter fra hele det indre markedet, inkludert EØS-landene. Regjeringen oppfordrer til bruk av kriterier for

fremragende prosjekter og nye teknologier, og ber om at en eventuell merkeordning for lavkarbonprodukter bygger på eksisterende rapporteringssystemer for utslippsdata og miljøinformasjon, for å unngå dobbeltarbeid og unødvendig administrasjon.

I talen om [State of the Union](#) 10. september 2025 refererte Kommissjonspresident Ursula von der Leyen til initiativet som *Industrial Accelerator Act*, uten "Decarbonisation". Navneendringen er foreslått for å gi bredere sektor- og teknologisk dekning, og kan innebære justeringer i innhold og virkeområde. [\[europarl.europa.eu\]](#)

Karbongrensejusteringsmekanismen / Carbon Border Adjustment Mechanism

[Carbon Border Adjustment Mechanism \(CBAM\)](#) er et sentralt virkemiddel i EUs klimapolitikk for å hindre karbonlekkasje og sikre like konkurransevilkår mellom europeisk industri og importerte varer. Ordningen innebærer at importører av utvalgte varer må betale en karbonkostnad tilsvarende den som påløper for produksjon innenfor EU, gjennom kjøp av CBAM-sertifikater. Dette skal motvirke at produksjon flyttes til land med lavere klimaambisjoner, og samtidig stimulere tredjeland til å innføre karbonprising.

CBAM ble vedtatt som en del av *Fit for 55*-pakken og trådte i kraft i en overgangsfase fra 1. oktober 2023. Denne fasen varer til 31. desember 2025 og innebærer kun rapporteringsplikt for innebygde utslipp i importerte varer. Fra 1. januar 2026 innføres den fulle ordningen, der importører må kjøpe og levere CBAM-sertifikater basert på varenes innebygde utslipp. Prisen på sertifikatene følger gjennomsnittlig kvotepris i EU ETS. Ordningen omfatter i første omgang sement, jern og stål, aluminium, gjødsel, elektrisitet og hydrogen. Importører kan trekke fra dokumenterte karbonkostnader⁶ betalt i opprinnelseslandet. Fra 2026 må alle større importører være registrert som «autoriserte CBAM-deklaranter». CBAM fases gradvis inn i takt med at gratiskvoter i EUs kvotesystem (EU ETS) trappes ned frem mot 2034.

Planlagte endringer og pågående prosesser: Som del av [Omnibus-pakken](#) og *Clean Industrial Deal* har Kommissjonen foreslått flere forenklinger for å redusere administrative byrder og sikre en smidig implementering. Blant de viktigste tiltakene er blant annet innføring av en minimumsgrense som fritar import under 50 tonn CBAM-varer per år fra rapporteringsplikt. Videre skal digitalisering av rapporteringssystemene gjøre det enklere for små og mellomstore bedrifter å etterleve kravene. Omnibus-pakken inkluderer også en felles strategi mot omgåelse, som skal hindre at tredjeland omdirigerer lavkarbonprodukter til EU mens karbonintensiv produksjon fortsetter for andre markeder. Omnibus-pakken ble formelt vedtatt av Europaparlamentet 10. september, og [godkjent av Rådet](#) 29. september 2025.

Kritiske utfordringer: Til tross for justeringer står CBAM overfor flere strukturelle utfordringer. For det første gir ordningen ingen kompensasjon (for betalte CO₂-kvoter) for EU-produsenter som eksporterer til markeder uten eller med lav karbonprising, noe som kan svekke konkurranseevnen globalt. For det andre omfatter CBAM kun basisvarer og ikke ferdigprodukter, noe som kan føre til relokalisering av ferdigvareproduksjon til land utenfor EU. I tillegg er det risiko for omgåelse og «resource shuffling», der produsenter sender lavkarbonprodukter til EU mens karbonintensiv produksjon fortsetter for andre markeder.

Call for Evidence og kommende revisjoner: I august 2025 lanserte EU-kommisjonen en [Call for Evidence](#) for å samle innspill til tre sentrale implementeringsforordninger som skal vedtas i fjerde kvartal 2025. Disse forordningene er avgjørende for at CBAM skal fungere i sin endelige form fra 1. januar 2026. Konsultasjonen omfatter tre hovedområder:

- **Metodikk for beregning av utslipp:** EU vil lage nye regler for hvordan man regner ut hvor mye CO₂ som er «innebygd» i varene som importeres. I dag brukes midlertidige metoder, men fra 2026 skal det være en fast metode som er enklere, mer presis og basert på faktiske utslipp der det er mulig. Det betyr at bedrifter må kunne dokumentere sine egne utslipp bedre, og at EU setter klare standardverdier når data mangler.
- **Justering for gratiskvoter i EU ETS:** Fra 2026 fases gratiskvoter gradvis ut i EU ETS, parallelt med innføringen av CBAM. Gratiskvoter skal fases ut frem mot 2034. For at importerte varer ikke skal få en urettferdig ulempe, skal CBAM-reglene justeres slik at importører betaler mindre i takt med at EU-bedrifter fortsatt får gratiskvoter. EU lager derfor en metode for å beregne denne «rabatten» på en rettferdig måte.

---

⁶ Karbonkostnader er de økonomiske kostnadene som følger med utslipp av klimagasser – enten fordi man må betale en pris for utslippene (som for europeiske produsenter i kvotesystemet)

- **Fradrag for karbonpris betalt i tredjeland:** Hvis en bedrift allerede har betalt en karbonavgift i landet der varen er produsert, skal dette trekkes fra CBAM-kostnaden. EU vil nå lage regler for hvordan dette skal dokumenteres, hvordan prisen skal omregnes til euro, og hvilke krav som stilles til uavhengige kontrollører som bekrefter opplysningene.

Resultatene vil danne grunnlag for implementeringsforordningene som skal sikre en harmonisert, rettferdig og effektiv anvendelse av CBAM i hele EU.

Fremtidige utviklingstrekk: Kommisjonen har signalisert flere mulige endringer i CBAM frem mot 2030. Blant de første områdene som forventes revidert er en utvidelse til nedstrømsprodukter, som bilkomponenter og maskiner, samt tiltak mot karbonlekkasje ved eksport, inkludert mulige kompensasjonsordninger. I tillegg vurderes styrkede tiltak mot omgåelse, særlig knyttet til håndtering av skrapmetaller og omdirigering av lavutslippsprodukter til EU-markedet. Disse tre temaene – nedstrømsprodukter, eksportløsninger og omgåelse – er ventet å inngå i EU-kommisjonens første forslag til revisjon, som er varslet i fjerde kvartal 2025.

Det vurderes også hvordan CBAM kan harmoniseres med andre initiativer under *Clean Industrial Deal*, som *Industrial Decarbonisation Accelerator Act* og sektorplanene for stål, metaller og kjemikalier. Disse endringene vil være avgjørende for at CBAM skal fungere som et effektivt og rettferdig virkemiddel i EUs klimapolitikk – både for å sikre like konkurransevilkår og for å unngå utilsiktede markedsvidringer.

For Norge er CBAM både en utfordring og en mulighet. Ordningen gjelder ikke for handel mellom Norge og EU, ettersom EØS-land er unntatt fra CBAM-forordningen (europalov.no). Likevel må norske eksportører forholde seg til strengere dokumentasjonskrav. Regjeringen har uttalt at CBAM kan styrke insentivene for global karbonprising og dermed bidra til rettferdig konkurranse (regjeringen.no). Samtidig er det avgjørende at norske myndigheter deltar aktivt i EUs prosesser for å sikre at norske særtrekk – som høy andel prosessutslipp og bruk av fornybar energi – reflekteres i regelverket (EØS-notat). Dette er viktig for å unngå utilsiktede konkurranseulempen og for å posisjonere norsk industri i en mer karbonregulert global økonomi. I Norge planlegges det for at regelverket gjelder fra 1. januar 2027 som en del av EØS-avtalen ⁷.

Mange norske industribedrifter eksporterer også en vesentlig andel av sine produkter til markeder utenfor EU/EØS. CBAM er primært utformet for å håndtere import til EU, og gir ikke kompensasjon for utslippskostnader ved eksport utenfor EØS/EU. Dermed oppstår en utfordring for eksportrettet industri i Norge og EU, som kan møte økt konkurranse fra produsenter i land uten karbonprising. Dette understreker behovet for at norske myndigheter følger utviklingen tett og vurderer tiltak som kan sikre rettferdige rammevilkår også i tredjemarkeder.

Sektorspesifikke tiltaksplaner

Handlingsplan for stål og metaller / European Steel and Metals Action Plan

[EU-kommisjonens handlingsplan for stål og metaller](#), publisert 19. mars 2025, er en sektorspesifikk oppfølging av både *Clean Industrial Deal* og *Action Plan for Affordable Energy*. Den skal styrke Europas evne til å opprettholde og utvikle konkurransedyktig produksjon av stål, aluminium, kobber, nikkel og andre basemetaller, samtidig som sektoren gjennomfører nødvendig grønn omstilling. EUs handlingsplan er bygget på en dialog med industriaktørene for stål og metall.

Stål og metaller er avgjørende for europeisk industri, forsvar og infrastruktur. Samtidig står sektoren overfor store utfordringer: høye energikostnader, global overkapasitet, subsidiert konkurranse fra tredjeland, investeringsbehov i lavutslippsteknologi og regulatorisk kompleksitet. EU har mistet betydelige markedsandeler, særlig innen aluminium, og risikerer ytterligere nedbygging uten målrettede tiltak. Handlingsplanen presenterer derfor syv strategiske satsinger:

Tilgang til ren og rimelig energi: Energikostnader utgjør en stor andel av produksjonskostnadene – opptil 40 % for aluminium. Planen bygger på *Affordable Energy Action Plan* og inkluderer tiltak for å redusere nettavgift, skatter og avgifter, fremme kraftkjøpsavtaler (PPA), og akselerere nettilkobling. Kommisjonen vil gi veiledning om differansekontrakter og støtteordninger for investeringer i fornybar energi. Hydrogen og overskuddsvarme skal også spille en viktig rolle i elektrifisering og energieffektivisering.

---

⁷ CBAM innføres i Norge - miljodirektoratet.no

Forebygge karbonlekkasje: Planen styrker Karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM), som fra 2026 vil pålegge importerte varer karbonkostnader i takt med utfasing av gratiskvoter i EU ETS (se over). Planen varsler tiltak for å beskytte eksport av EU-produserte metaller, som fortsatt konkurrerer med varer fra land med lavere klimaambisjoner. Det skal også utvikles en strategi mot omgåelse, inkludert utvidelse av CBAM til ferdigvarer og tiltak mot grønnvasking, som når lavutslippsprodukter omdirigeres til EU mens karbonintensiv produksjon fortsetter for andre markeder.

Beskytte europeisk industrikapasitet: Global overproduksjon og statsstøttet konkurranse fra tredjeland utfordrer europeisk metallindustri. EU har allerede innført flere handelstiltak, og planen varsler ytterligere beskyttelse, blant annet gjennom revisjon av safeguard-ordningen på stål (midlertidige restriksjoner, som toll eller kvoter, som EU kan innføre hvis importen av et produkt øker så mye at det truer europeiske produsenter) og vurdering av en ny regel for opprinnelse: "*melted and poured*". Denne regelen skal sikre at opprinnelsen til metallprodukter bestemmes ut fra hvor metallet faktisk ble smeltet, og ikke hvor det senere ble bearbeidet. Det vil gjøre det vanskeligere å omgå tollregler ved å flytte produksjonen til land med svakere regulering. Aluminiumsektoren vurderes for egne tiltak, og EU-kommisjonen vil raskt åpne undersøkelser ved mistanke om skade. Planen inkluderer også oppfølging av sanksjoner mot Russland og forenkling av kjemikalier regelverket (REACH).

Fremme sirkularitet: Gjenvinning av metaller kan redusere energibruken med opptil 95 % for aluminium og 80 % for stål. Planen varsler mål for resirkulert innhold i produkter, særlig innen bilindustri og byggevarer, og tiltak for bedre sortering og behandling av skrap. Kommisjonen vil vurdere handelsreguleringer for å sikre tilgang på skrap, inkludert mulige eksportrestriksjoner og gjensidighetsregler. Det legges også opp til harmonisering av klassifisering og standardisering for å styrke det indre markedet for sekundære råvarer, blant annet gjennom *Circular Economy Act* (varslet i 2026).

Sikre industrielle kvalitetsjobber: Planen understreker betydningen av å bevare og utvikle høykompetente arbeidsplasser i metallindustrien. Det legges vekt på sosial dialog, rettferdig omstilling og kompetanseutvikling, blant annet gjennom *Pact for Skills* og *Union of Skills*. Kommisjonen vil foreslå endringer i *Globalisation Adjustment Fund* og styrke bruken av *European Social Fund*+

Redusere investeringsrisiko gjennom støtte og markedsutvikling: Mange lavutslippsprosjekter er ikke lønnsomme uten offentlig støtte. Planen foreslår tiltak for å skape markeder for klimavennlige metaller, blant annet ved å stille krav til miljø og forsyningssikkerhet i offentlige innkjøp. Det skal utvikles en frivillig EU-merkeordning for karbonintensitet, med stål som første sektor. Kommisjonen vil også lansere en pilotauksjon på 1 milliard euro for industrielle dekarboniseringsprosjekter, og reformere *Research Fund for Coal and Steel*. *Horizon Europe* og *Innovation Fund* skal bidra med ytterligere midler.

Samarbeid om gjennomføring: Planen skal følges opp gjennom en fornyet *High-Level Group for Energy-Intensive Industries*, og gjennom implementering av *Transition Pathway for Metals* (strategi for å støtte grønn og digital omstilling). Kommisjonen vil overvåke utviklingen i sektoren og justere tiltak ved behov, i tett dialog med industri, fagforeninger og medlemsland.

Den 7. oktober 2025 la EU-kommisjonen frem [forslag om nye importrestriksjoner for stål](#), inkludert strengere kvoter og 50 % toll på import utover kvotene. Norge er unntatt fra tollplikten for stålprodukter, men avklaring om ferrolegeringer gjenstår. Samtidig publiserte Kommisjonen vilkårene for den [første pilotauksjonen](#) for lavkarbon industriell varme, med en total ramme på én milliard euro, der lavkarbon stålproduksjon er blant de prioriterte sektorene. Dette indikerer at ordningen er godt tilpasset industri i EU-land og ikke Norge.

Handlingsplan for kjemikalieindustrien / European Chemicals Industry Action Plan

EU-kommisjonens [handlingsplan for kjemikalieindustrien](#), publisert 8. juli 2025, er en sektorspesifikk oppfølging av *Clean Industrial Deal*, *Competitiveness Compass* og *Action Plan for Affordable Energy*. Planen skal styrke Europas evne til å opprettholde og utvikle konkurransedyktig kjemikalieproduksjon, samtidig som sektoren gjennomfører nødvendig grønn omstilling og tilpasser seg en mer sirkulært økonomisk modell. Også EUs handlingsplan for kjemikalier er bygget på en dialog med industriaktørene.

Kjemikalieindustrien er EUs fjerde største industrisektor og inngår i over 96 % av alle produserte varer. Den er avgjørende for strategiske verdikjeder innen forsvar, helse, grønn teknologi og digitalisering. Samtidig står sektoren overfor store utfordringer som fallende global markedsandel, høye energi- og råvarekostnader og økende

regulatorisk kompleksitet. Over 20 store produksjonsanlegg er lagt ned de siste to årene, og tusenvis av arbeidsplasser er truet ⁸. Handlingsplanen presenterer derfor tiltak innen fire hovedområder:

Styrke industriell motstandskraft: EU skal bevare og modernisere kritisk kjemikalieproduksjon, særlig innen petrokjemi, ammoniakk og klor. Kommisjonen etablerer en *Critical Chemicals Alliance* (bestående av industrien, kommisjonen og landene) for å kartlegge risiko for nedleggelse, identifisere strategisk viktige molekyler og produksjonssteder, og koordinere investeringer. Alliansen skal også bidra til å utvikle kriterier for hvilke produksjonsanlegg som regnes som strategisk viktige for EU, og som derfor kan få målrettet støtte til modernisering og grønn omstilling. Samarbeid med medlemsland og regioner skal sikre bedre kobling mellom lokale behov og tilgjengelige EU-midler, inkludert IPCEI-prosjekter, *Just Transition Fund* og *InvestEU*.

Sikre tilgang til globale markeder og beskytte europeisk industri: Kjemikalieindustrien er en viktig eksportnæring med betydelig handelsoverskudd. For å styrke konkurranseevnen internasjonalt, skal EU utvide frihandelsavtaler og inngå sektoravtaler for regulatorisk samarbeid og råvaretilgang. Samtidig skal EU styrke handelstiltak mot dumping og subsidiert konkurranse, særlig fra Kina. Kommisjonen vil utvide overvåkingen av import, styrke kontroll ved grensepasseringer og forbedre markedsovervåkingen, blant annet gjennom *Digital Product Passport*, ICSMS (*Information and Communication System on Market Surveillance*) og *Safety Gate* (varslingssystem for farlige produkter som er oppdaget i EU-markedet). Tiltakene skal sikre at importerte produkter følger samme regler som EU-produserte varer.

Sikre rimelig energi og støtte til dekarbonisering: Energikostnader utgjør opptil 75 % av produksjonskostnadene i petrokjemisk industri. Kommisjonen vil oppdatere ETS-statsstøtteretningslinjene (se under) for å inkludere flere kjemikaliesektorer, og benytte CISAF-rammeverket (se over) for midlertidig lettelse i strømpriser mot investeringer i grønn teknologi. Det skal også etableres raskere og mer digitale tillatelsesprosesser gjennom IDAA, og tiltak for bedre nettilgang og lagring skal fremmes i *European Grid Package*.

Hydrogen er sentralt for omstilling av kjemikalieproduksjon, og EU-kommisjonen vil støtte utvikling av infrastruktur og produksjon, blant annet gjennom *Hydrogen Bank* og en ny delegert akt om hydrogenproduksjon med lave CO₂-utslipp. I tillegg skal det etableres et regelverk for CO₂-markeder og infrastruktur, og vurderes hvordan CCU og CCS kan belønnes bedre i ETS-systemet (se under).

Skape ledende markeder (Skape lead markets) og fremme innovasjon: For å gjøre investeringer i lavkarbonteknologi lønnsomme, skal Kommisjonen innføre krav om EU-innhold, bærekraft og robusthet i offentlige innkjøp. Det skal også utvikles skatteinsentiver, inkludert akselerert avskrivning for investeringer for grønn teknologi. Innovasjon skal styrkes gjennom *EU Chemicals Innovation Hubs*, som skal støtte utvikling og skalering av tryggere og mer bærekraftige kjemikalier. Kommisjonen vil også etablere en *Common Data Platform for Chemicals*, og foreslå en *Advanced Materials Act* for å stimulere innovasjon i hele verdikjeden.

Forenkle regelverket: Planen inkluderer omfattende regulatorisk forenkling, med mål om å redusere byrden for næringslivet med 25 %, og for SMB-er med 35 %. Kommisjonen har allerede lansert flere pakker under *Omnibus*, og vil i Q3 2025 fremme en egen forenklingsspakke for kjemikalielovgivning, inkludert CLP- (*Classification, Labelling and Packaging*), kosmetikk- og gjødselforordningen. Det skal også fremmes en målrettet revisjon av REACH ⁹, en ny ECHA-forordning ¹⁰, og forenkling av miljøregelverk.

PFAS ¹¹ og helse: Kommisjonen vil fremme et forslag om restriksjon av PFAS (Per- og polyfluorerte stoffer). Det vurderes forbud i forbrukerprodukter, og strengere krav til utslippsreduksjon i industrielle anvendelser. En EU-dekkende PFAS-overvåkingsplattform skal etableres, og en offentlig-privat satsing skal utvikle rimelige og effektive metoder for opprydding.

Kvotehandelsystemet (EU ETS) etter 2030 – evaluering og mulige endringer

EU sitt kvotehandelsystem, EU ETS, er et av de viktigste virkemidlene for å redusere klimagassutslipp i Europa. Systemet setter et tak på utslipp og lar bedrifter kjøpe og selge kvoter. Nå planlegger EU hvordan ETS skal se ut

⁸ [The competitiveness of the European Chemical Industry - a Cefic & Advancy report - cefic](#)

⁹ REACH – Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals

¹⁰ ECHA – European Chemicals Agency

¹¹ PFAS er forkortelsen for per- og poly-fluor-alkyl-stoffer som er en stor gruppe fluorholdige stoffer. PFAS-stoffene består av et karbonskjelett som fluoratomer er festet til. Dette er sterke bindinger som gjør stoffene vanskelige å bryte ned.

etter 2030, for å sikre at Europa når målet om klimanøytralitet i 2050. I april 2025 lanserte [EU-kommisjonen en Call for Evidence og offentlig høring](#) av EU ETS og Markedsstabiliseringsreserven (MSR) for å samle innspill til denne prosessen. Resultatene fra høringen skal brukes til en større revisjon i 2026.

Målet med høringen er å sikre at kvotehandelssystemet fortsatt er et effektivt virkemiddel for å nå målet om klimanøytralitet i 2050. Høringen ser på flere nøkkelområder: hvor raskt utslippstaket skal strammes inn, om ETS skal utvides til nye sektorer som f.eks. avfallsforbrenning, hvordan markedsmekanismer kan justeres for å holde kvoteprisen stabil, og hvordan karbonfjerning kan integreres i systemet. En sentral del av prosessen er utfasing av gratiskvoter og innfasing av CBAM (Karbongrensejusteringsmekanismen) fra 2026. Dette er to sider av samme strategi:

- Strammere utslippstak i ETS skal presse europeisk industri til å kutte utslipp raskere.
- CBAM skal hindre at produksjon flyttes til land uten karbonprising, ved å legge en CO₂-kostnad på importerte varer.

Som [Draghirapporten](#) påpeker, betyr dette at energiintensiv industri står overfor høyere karbonkostnader og behov for store investeringer i dekarbonisering, samtidig som etterspørselen etter fornybar energi øker kraftig. Analytikere forventer at kvoteprisen kan ligge rundt 100 euro per tonn CO₂ mot 2030. CBAM skal gi like konkurransevilkår, men Draghi advarer om flere utfordringer:

- Komplexitet i implementering – CBAM er produktbasert, mens ETS er anleggsbasert.
- Risiko for omgåelse og nedstrømslekkasje – import kan flyttes til ferdigvarer som ikke omfattes av CBAM.
- Eksportulempen – europeiske produsenter får ikke refundert ETS-kostnader ved eksport, noe som kan svekke konkurranseevnen globalt.

For å lykkes må CBAM kombineres med sterke støtteordninger som CISAF og Innovasjonsfondet, samt en rask oppskalering av fornybar energi. Dette er avgjørende for å unngå karbonlekkasje og sikre at europeisk industri forblir konkurransedyktig i en mer karbonregulert verden.

[Markedsstabilitetsreserven](#) (MSR) er en mekanisme som trekker kvoter ut av markedet når det er overskudd og frigjør dem når det er mangel. Etter 2030 kan reglene for MSR endres for å unngå store prissvingninger og sikre stabile investeringssignaler. Kommisjonen ber om innspill til hvordan parameterne bør justeres når utslippstaket strammes inn og nye sektorer eventuelt inkluderes. Dette er viktig fordi kvoteprisen påvirker både konkurranseevne og tempoet i grønn omstilling.

EU vurderer om permanent karbonfjerning, som bio-CCS eller direkte luftfangst (Direct Air Capture – DAC), skal bli en del av ETS etter 2030. Dette kan gi fleksibilitet og bidra til netto null, men reiser spørsmål om integritet og risiko for at utslippskutt utsettes. Kommisjonen ønsker innspill til hvordan slike mekanismer kan innføres uten å svekke hovedmålet: reelle utslippsreduksjoner.

Norge er fullt integrert i EU ETS gjennom EØS, og endringer etter 2030 vil derfor normalt også gjelde her. [Miljødirektoratet beskriver](#) hvordan ETS omfatter industri, kraft, petroleum, luftfart og maritim transport, og hvordan ETS2 (bygg/vei) rulles ut fra 2027 (oversikt). Norske myndigheter har [levert skriftlige innspill](#) til Kommisjonens ETS-høring, med vekt på forutsigbare rammer, håndtering av karbonlekkasje ved strammere kvotetak og samspill med CBAM og Innovasjonsfondet. Innovasjonsfondet er et sentralt finansielt anker for å ta ned teknologi- og gjennomføringsrisiko i sektorene som inngår i ETS.

Et annet tema som fortsatt er under vurdering, er hvorvidt internasjonale klimakreditter (kvoter) skal kunne brukes i EU ETS etter 2030 – og i så fall under hvilke vilkår. Dette spørsmålet er nært knyttet til de pågående diskusjonene om EUs klimamål for 2040, og vil ha stor betydning for hvordan utslippskuttene fordeles mellom EU og tredjeland. Dersom slike kreditter tillates, kan det åpne for økt fleksibilitet, men også reise spørsmål om miljøintegritet og incentiver for reelle utslippsreduksjoner innen EU. For norsk industri, som allerede er integrert i EU ETS, vil utfallet av denne diskusjonen kunne påvirke både kostnadsnivå og strategiske valg knyttet til karbonhåndtering og internasjonalt samarbeid.

Oppdatering av ETS-statsstøtteretningslinjene (indirekte kraftkostnader – CO₂ kompensasjon)

I august 2025 startet EU-kommisjonen en [Call for Evidence](#) om en teknisk oppdatering av ETS-statsstøtteretningslinjene. Disse retningslinjene gjør det mulig for medlemsland å kompensere energiintensive bedrifter for indirekte kostnader – altså økte strømpriser som følge av CO₂-prisen i kvotehandelssystemet. Målet er

å redusere risikoen for at bedrifter flytter produksjon ut av EU (karbonlekkasje). I Norge er dette kjent som CO₂ kompensasjonsordningen.

Reglene skal oppdateres fordi forutsetningene fra 2020 ikke lenger stemmer: strømprisene og CO₂-kostnadene har økt, og flere sektorer er nå utsatt for karbonlekkasje. Derfor vurderer Kommisjonen å justere tekniske parametere som CO₂-faktorer, geografiske områder og referanseverdier for energieffektivitet. For nye sektorer som kan bli støtteberettiget, skal det lages egne effektivitetskrav gjennom en uavhengig studie.

Retningslinjene har som formål å redusere karbonlekkasjerisikoen for energiintensive næringer, ved å videreføre for kompensasjon av indirekte ETS-kostnader i strømprisen. Oppdateringen er eksplisitt komplementær til CISAF og som gir nytt, forenklet handlingsrom for statsstøtte til bl.a. midlertidig strømprislettelse for energiintensive brukere, industriell dekarbonisering og risikoavlastning for grønne investeringer. Eventuelle overlapp mellom ETS-kompensasjonsregimet og CISAF håndteres gjennom bestemmelser i CISAF.

Når kvotetaket strammes og gratiskvoter fases ut, vil strømprisens CO₂-komponent kunne øke for energiintensiv industri. En oppdatert CO₂-kompensasjon for indirekte kostnader (etter de reviderte retningslinjene) kan bli et nøkkelverktøy for å dempe lekkasjerisiko i overgangsfasen – samtidig som CISAF muliggjør støtte til fysisk dekarbonisering (elektrifisering, CCS, hydrogen, sirkulære tiltak). Begge må virke sammen med CBAM, som gradvis fases inn på import i takt med nedtrapping av gratiskvoter, for å sikre like konkurransevilkår og riktige investeringssignaler.

EU kommisjonens forslag til langtidsbudsjett MFF (2028-2035)

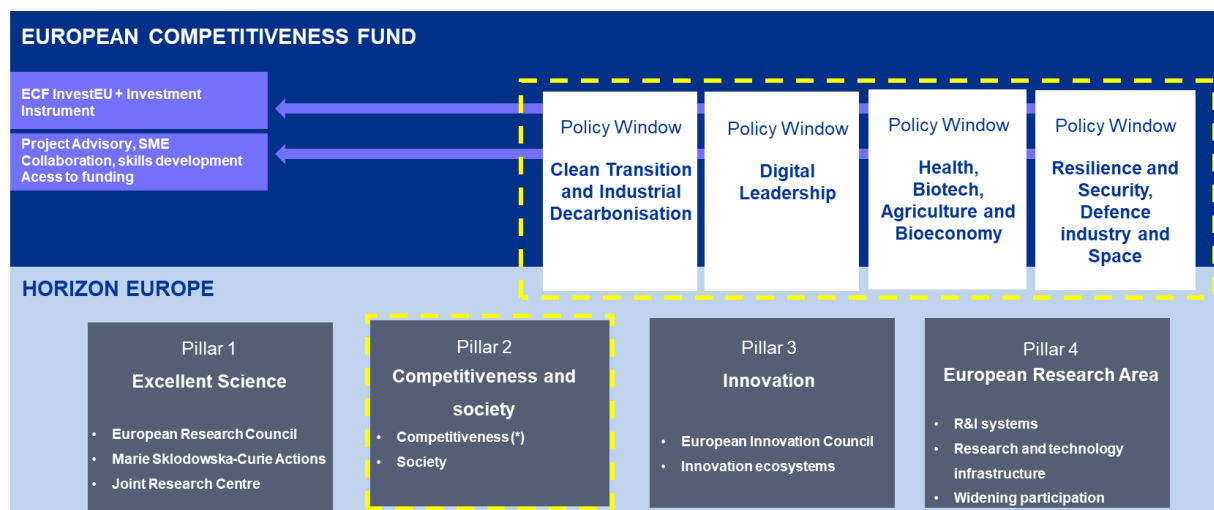
Det har vært knyttet betydelig spenning til EU-kommisjonens forslag til langtidsbudsjett, særlig med tanke på om det støtter opp under ambisjonene som blant annet er uttrykt i *Konkurranseevnekompasset*. I forslaget til [Multiannual Financial Framework \(MFF\)](#) for 2028–2034, beskrives at budsjettet er utformet for å møte Europas dobbelte utfordring: **å styrke konkurransekraften i møte med global teknologisk og industriell rivalisering, og å gjennomføre en rask grønn og digital omstilling.**

Den foreslåtte totalrammen på 1,98 billioner euro innebærer en økning på rundt 85–90 % i nominelle tall sammenlignet med dagens budsjett. Det er viktig å merke seg at denne økningen også inkluderer inflasjon, nye prioriteringer og økt fleksibilitet i bruken av midlene. MFF skal ikke bare finansiere tradisjonelle programmer, men også fungere som en investeringsplattform for strategiske sektorer, teknologi og infrastruktur. Ambisjonen er å gjøre det enklere å gå fra forskning og idé til industriell realisering, og samtidig sikre at Europa forblir ledende innen strategiske teknologier og sektorer.

European Competitiveness Fund

MFF-forslaget innebærer samtidig en tydelig dreining i prioriteringene. Det legges opp til betydelig mer støtte til konkurransekraft, teknologi og sikkerhet – blant annet gjennom etableringen av *European Competitiveness Fund*. Dette skjer delvis på bekostning av tradisjonelle budsjettposter som landbruksstøtte og, i noe mindre grad, regional utvikling (cohesion policy). Denne omprioriteringen reflekterer EUs strategiske ambisjoner, men kan også skape spenninger mellom medlemsland med ulike økonomiske og politiske interesser.

For å styrke konkurransekraften i møte med global teknologisk og industriell rivalisering, og å gjennomføre en rask grønn og digital omstilling foreslås det en samordning av politiske initiativer, regulatoriske rammer og finansielle instrumenter, der [European Competitiveness Fund](#) (ECF) blir et sentralt verktøy. ECF er det nye flaggskipet i MFF og skal samle og forenkle 14 eksisterende EU-programmer, inkludert Horisont Europa, Innovasjonsfondet, Digital Europe, InvestEU og flere andre. Med en totalramme på over 400 milliarder euro (inkludert Horisont Europa og Innovasjonsfondet), skal ECF være en felles investeringsplattform for hele verdikjeden – fra grunnforskning og innovasjon til oppskalering, industriell utrulling og infrastruktur.

Figur 5 - Det nye europeiske konkurransefondet skal, i samspill med Horisont Europa, gi sømløs støtte til innovatører – fra forskning til oppskalering. Fondet skal bidra til å styrke Europas posisjon i strategiske sektorer.

ECF er strukturert i fire hovedvinduer (*policy windows*, Figur 5):

- **Grønn omstilling og industriell dekarbonisering:** Støtte til teknologi, infrastruktur og prosjekter som kutter utslipp og styrker industriens konkurransekraft. Her inngår også støtte til oppskalering av produksjon av nullutslippsteknologier, elektrifisering, hydrogen, karbonfangst og sirkulær økonomi.
- **Digitalt lederskap:** Investeringer i digital infrastruktur, kunstig intelligens, halvledere, cybersikkerhet og digital kompetanse – alt med mål om å styrke Europas teknologiske suverenitet.
- **Helse, bioteknologi, landbruk og bioøkonomi:** Støtte til innovasjon, produksjon og beredskap i helsesektoren, samt utvikling av bioøkonomi og matsikkerhet.
- **Beredskap, sikkerhet, forsvarsindustri og romfart:** Investeringer i forsvar, sikkerhet, kritisk infrastruktur og romteknologi.

ECF skal utformes for å gjøre det betydelig enklere for bedrifter og forskningsmiljøer å realisere industrielle prosjekter gjennom hele investeringsreisen. Fondet gir mulighet til å kombinere ulike finansieringskilder – som lån, tilskudd, garantier, egenkapital og rådgivning – slik at prosjekter kan tilpasses ulike behov og utviklingsfaser. For å redusere byråkrati og sikre like vilkår, innføres et felles regelverk («*single rulebook*») og én felles digital portal for søknader, slik at aktører kun trenger å forholde seg til én søknadsprosess uavhengig av finansieringskilde.

ECF skal også bidra til etablering av et «*Competitiveness Seal*», en kvalitetsmerking som skal synliggjøre og løfte frem prosjekter med særlig høy verdi for europeisk konkurransekraft. I tillegg opprettes et sentralt prosjektkontor som gir veiledning og hjelper aktører med å finne frem til de mest relevante støtteordningene. Særlig viktig er det at små og mellomstore bedrifter får enklere tilgang til støtte, både gjennom forenklede prosedyrer og målrettede tiltak for å senke terskelen for deltakelse i store, strategiske satsinger.

MFF 2028–2034 skal gi bedre politisk styring og mer fleksibilitet. Det innføres et nytt politisk styringsverktøy («*Competitiveness Coordination Tool*») for å sikre at investeringene følger EUs strategiske prioriteringer. Budsjettet skal være mer resultatorientert, med større bruk av resultatbasert finansiering og enklere rapportering. Det innføres også en felles portal for alle søknader og rapportering, og et felles sett med indikatorer for å måle effekt og fremdrift.

Med MFF 2028–2034 og ECF ønsker EU å få et helhetlig rammeverk som gjør det enklere å gå fra forskning til industriell realisering. CID, CISAF, CBAM, IDAA og EU ETS (se figur 4) utgjør de regulatoriske og politiske pilarene, mens ECF, Horisont Europa og Innovasjonsfondet er de finansielle motorene. Sammen skal disse sikre at Europa både kutter utslipp og styrker sin industrielle og teknologiske posisjon i en mer konkurransepreget verden.

Med etableringen av *European Competitiveness Fund*, som blant annet vil inkludere deler av Horisont Europa, legger EU opp til nye finansieringsmekanismer for forskning, innovasjon og industriell omstilling. For norske myndigheter, industrielle aktører og forskningsinstitusjoner blir det derfor viktig å danne seg et detaljert bilde av hvordan disse ordningene vil fungere – både innholdsmessig og praktisk. Norske aktører har tidligere hatt god uttelling i søknader til Innovasjonsfondet og har vært dyktige til å hente hjem forskningsmidler fra EU-programmer.

Når regelverket nå endres, må aktørene tilpasse seg raskt for å sikre fortsatt tilgang til støtteordninger og strategisk posisjonering i europeiske verdikjeder.

Mot et nytt geopolitisk landskap – Anbefalinger og analysebehov for norsk industri og EØS

Som beskrevet innledningsvis er formålet med dette notatet å gi økt innsikt i EUs nye rammeverk, som nå utformes for å styrke konkurransekraft og fremme dekarbonisering i europeisk industri. Det har ikke vært hensikten å gjennomføre en fullstendig analyse av hvilke implikasjoner EUs nye rammeverk vil få for norsk industri. Likevel er det hensiktsmessig å bygge videre arbeid på tidligere analyser og erfaringer, blant annet fra Prosess21s tidligere rapporter og andre relevante kilder. Prosess21 vil i et kommende notat gi ytterligere råd og anbefalinger om hvordan Norge kan redusere utslipp i tråd med de nye EU-ambisjonene, uten at dette fører til karbonlekkasje.

Det geopolitiske industriskifte

Når EU nå setter i gang sitt omfattende rammeverk for konkurransekraft og dekarbonisering, står Norge overfor en rekke utfordringer. Prosess21 har omtalt enkelte av disse i notatet [Geopolitisk Industriskifte](#). For det første vil tempoet og omfanget i EUs politikk kreve at norske myndigheter og industri er langt mer proaktive og samordnede enn tidligere. Det er ikke lenger tilstrekkelig å vente på ferdige EU-regler og så tilpasse seg – Norge må bygge opp kapasitet og kompetanse som om vi var et EU-medlem, og delta aktivt i utformingen av nye reguleringer og industripolitiske initiativer.

Dette innebærer at embetsverk og departementer må styrke koordineringen seg imellom, og utvikle en mer strategisk og samlet tilnærming til hvilke EU-initiativer Norge skal prioritere. Det må etableres prosesser som gjør det mulig å motta, behandle og iverksette nye tiltak raskt, og sikre at politikken tilpasses i takt med utviklingen i EU. Siloer og forsinkelser i oppfølgingen av EØS-forpliktelser kan svekke norsk konkurransekraft og gjøre Norge mindre attraktivt som vertskapsland for globale investeringer.

Videre må Norge unngå å tolke EU-regler strengere enn nødvendig, og utnytte det handlingsrommet som finnes. EU forenkler og digitaliserer nå tillatelser og rapportering for å redusere byråkrati. Norge bør gå foran og utnytte vårt høye digitaliseringsnivå til å gjøre myndighetskontakt enda enklere for næringslivet.

For å lykkes må Norge ha en tydelig strategi for deltakelse, bygge opp langsiktige og robuste prosesser for å fremme norske interesser i EUs tekniske og faglige prosesser, og sikre at vi er med på å forme – ikke bare tilpasse oss – fremtidens europeiske rammeverk. Dette krever politisk vilje, økte ressurser og et taktisk skifte i hvordan vi jobber mot og med EU. Bare slik kan vi sikre at norsk industri forblir konkurransedyktig og at Norge fortsatt er en attraktiv og strategisk partner for Europa i det grønne skiftet.

Samtidig er det viktig å understreke at Norge og EU deler felles mål om å redusere klimagassutslipp, samtidig som man ivaretar både økonomisk og miljømessig bærekraft i industrien. For å nå disse målene er det avgjørende at norsk industri sikres like konkurransevilkår som europeisk industri, og at Norge beholder full markedsadgang til EU.

EU bygger nå et nytt rammeverk for konkurransekraft og grønn omstilling, forankret i konkurransekompasset og en rekke flaggskipinitiativ. Det flerårige budsjettet (MFF) skal bidra til finansiering, men den økonomiske byrden vil i stor grad lande på medlemslandene – og for Norges del, på vårt EØS-bidrag og nasjonale virkemidler. Spørsmålet er hvor mye landene faktisk er villige til å bidra med, og hva Norge vil stille opp med for å sikre at vi fortsatt kan være en strategisk partner for EU. Ingen kjenner den endelige prislappen, men det er klart at ambisjonene er høye og at innsatsen må økes betydelig.

Nye utfordringer for Norge og EØS i møte med EUs endrede rammeverk og geopolitikk

De vurderingene som følger, bygger på en gjennomgang av tre sentrale analyser av EØS og Norges forhold til EU i en ny geopolitisk kontekst. Tre notater ble utarbeidet for Norsk Industri i anledning et arrangement om EØS-avtalens 30-årsjubileum. Notatene belyser hvordan EUs nye rammeverk og politiske kurs skaper nye utfordringer for EØS-avtalen og for Norges håndtering av forholdet til EU.

- Melchior & Rosén, [*EØS og handelspolitikken overfor tredjeland*](#) (NUPI/UiO, 2025)
- Fredriksen, [*EØS-avtalen, det indre marked og EUs tollunion – i en turbulent tid*](#) (UiB, 2025)
- Riekesen & Folkman, [*Sirkelens umulige kvadratur – utfordringer i Norges forhold til EU i en ny geopolittikk*](#) (2025)

EØS-avtalens begrensninger i møte med EUs nye handelspolitiske instrumenter

EØS-avtalen gir Norge adgang til EUs indre marked, men den omfatter ikke EUs felles handelspolitikk. Dette skaper økende utfordringer etter hvert som EU utvikler nye instrumenter for å beskytte og fremme egne økonomiske interesser globalt. Virkemidler som investeringsscreening, anti-coercion-instrumentet, regler mot utenlandske subsidier og internasjonale anskaffelsesregler er rettet mot tredjeland og vurderes ofte som ikke EØS-relevante. Dermed faller Norge utenfor, til tross for at norske selskaper opererer innenfor det indre marked. Resultatet er at norske aktører kan møte nye barrierer, krav og konkurranseulempen, uten at Norge har innflytelse på utformingen av reglene. Dette reiser spørsmål om hvordan Norge kan sikre markedsadgang og likebehandling i en tid der EU i økende grad kobler handelspolitikk til strategiske og sikkerhetspolitiske hensyn.

Sektorovergripende EU-lovgivning og utfordringer for EØS

Parallelt med utviklingen av nye handelspolitiske virkemidler, ser vi at EU i økende grad vedtar sektorovergripende regelverk som kombinerer ulike rettsgrunnlag – for eksempel det indre marked, konkurransepolitikk, klima og sikkerhet. Eksempler er CBAM, *Digital Markets Act* og *Foreign Subsidies Regulation*. Disse regelverkene utfordrer EØS-modellen fordi de ikke lar seg plassere entydig innenfor én sektor, og fordi de ofte har både intern og ekstern virkning. Dette skaper uklarhet om hvilke deler som er EØS-relevante, og hvordan de skal innlemmes og håndheves. Norske myndigheter må derfor håndtere økt kompleksitet i EØS-tilpasningen, samtidig som selskaper risikerer dobbeltregulering og manglende rettssikkerhet. Utviklingen krever bedre koordinering mellom norske fagmyndigheter og en mer strategisk tilnærming til EUs lovgivningsprosesser.

Geopolitisk dreining, økonomisk sikkerhet og økt saks kobling i EU-Norge-relasjonen

EU har de siste årene lagt økt vekt på økonomisk sikkerhet, forsyningssikkerhet og strategisk autonomi, noe som har endret dynamikken i forholdet til Norge. EU ser nå relasjonen til Norge i et mer helhetlig og strategisk lys, der ulike politikkområder kobles sammen i dialog og forhandlinger. Norske særordninger eller manglende oppfyllelse av EØS-forpliktelser kan få konsekvenser for norsk tilgang til nye samarbeidsområder, som helse, romfart eller forsvar. Sakskobling brukes mer aktivt for å sikre at Norge følger den europeiske utviklingen fullt ut dersom man ønsker å delta i det indre marked. Dette stiller nye krav til strategisk dialog, koordinering og proaktivitet fra norsk side, og gjør det nødvendig å se EØS og øvrige EU-relasjoner i sammenheng med bredere geopolitiske og økonomiske hensyn.

Institusjonelle og politiske utfordringer i EØS/EU-forholdet

Selv om EØS-avtalen har vist seg robust, er den blitt stadig mer krevende å forvalte i møte med EUs raske politikkutvikling og økt vekt på geopolittikk og økonomisk sikkerhet. Økende etterslep i innlemmelse av EØS-relevant regelverk, særlig på energi- og klimaområdet, har skapt frustrasjon i EU og bidratt til en mer sentralisert og profesjonalisert håndtering av Norge i Kommisjonen. Det er en risiko for at Norge oppfattes som en aktør som nyter godt av markedsadgang uten å fullt ut oppfylle forpliktelsene som følger med, noe som kan svekke tilliten til EØS-samarbeidet og føre til økt press for tilpasning til EUs politikk. Samlet sett peker utviklingen på behovet for en strategisk fornyelse av Norges forhold til EU, med styrket dialog, redusert etterslep og en mer helhetlig og proaktiv tilnærming til EUs nye rammeverk og institusjonelle praksis.

Samlet sett peker de tre notatene på at Norge må styrke den strategiske dialogen med EU, redusere etterslepet i innlemmelse av regelverk, og vurdere hvordan man kan håndtere sektorovergripende og geopolitisk motiverte EU-tiltak på en mer proaktiv og helhetlig måte.